

Medicorum Silesiacorum Satyrae, Quae Varias Observationes, Casus, Experimenta, Tentamina Ex Omni Medicinae Ambitu Petita Exhibent ...

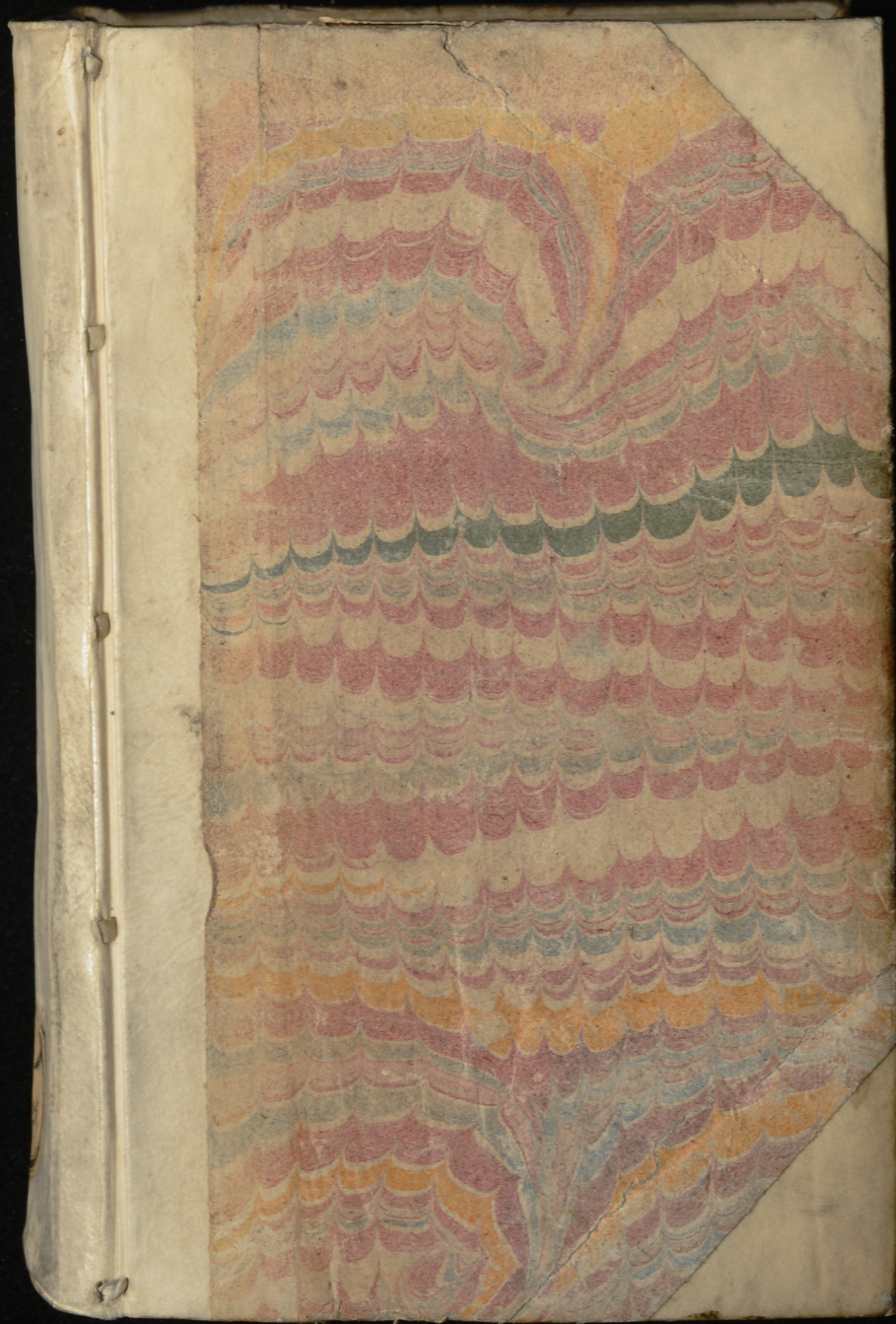
Specimen VII

Wratislaviae: Lipsiae: Korn, 1741

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn821936832>

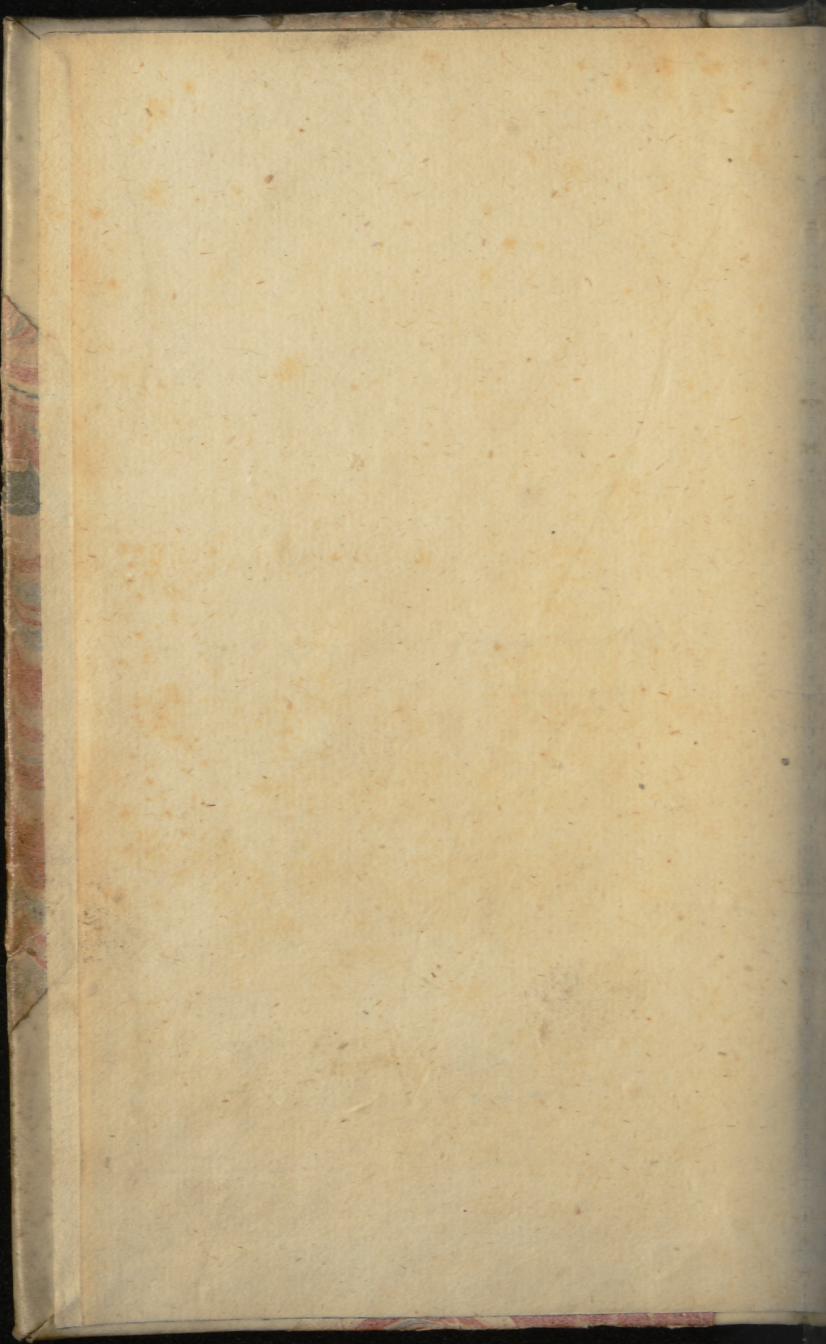
Band (Druck) Freier Zugang

Linnæus dreizehn L. f. h. f.

Ma - 3605.

MEDICORVM
SILESIACORVM
SATYRAE,

QVAE
VARIAS

OBSERVATIONES,
CASVS, EXPERIMENTA,
TENTAMINA,

EX

OMNI MEDICINAE AMBITV

PETITA
EXHIBENT.

SPECIMEN VII.

CVM FIGVRIS.

WRATISLAVIÆ,
APUD JOH. JAC. KORNIUM

1741.

CASP. CVNRADVS

In Epigram. ad Catal. fossil. Siles.

NATVRA SVO PROVIDA NVTV

CVIQVE QVEAT PROPRIIS QVO SATIS ESSE
LOCO.

DVMmodo NATVRAE QVAE SINT MYSTERIA,
CAVTA

INGENITI GENII DISCVTIAMVS OPE.

BREVIS ADMONITIO.

En! BENEVOLE LECTOR, Satyrarum nostrarum, diu ab Amicis bene nobis cupientibus expectatam continuationem, praeter opinionem, longius quam par esse videtur, protractam. Quum id tamen, quod differtur, non auferatur, eadem Nostrae Collectioni fors obtigit. Non quidem materiae penuria, aut COLLECTORVM desidia, multo vero minus eruditi orbis denegata suffragia, sed domesticae quaedam causae remoram, publico FAVORVM desiderio, variis ad Nos datis litteris abunde testato, satis faciendi haecenus iniecerunt. Nunc autem cunctis, quae praeter spem impedimento fuerunt, felici ausu remotis, noua quadam & animi & calami alacritate, & restauratis quasi viribus, opus iterum adgredimur, omnesque vltiorem laboris nostri progressum firmiter sperare iubemus, precamurque, FAVTORES, AMICOS, COLLEGAS, Satyris nostris *auxiliatrices* hucusque praebentes

A 2

manus.

manus, vt Eas, prout haectenus, sibi habere *com-
mendatas*, & obseruationibus, Casibus, Experi-
mentis, Dissertatiunculis, ditare, & illustriores
reddere in posterum velint. Quare & HIS,
quorum Grata Nomina praesentes exhibent
pagellae, pro benigniter concesso adparatu, pu-
blicas easque decentes agimus gratias, tot nem-
pe ad plus dandum inuitationes, veniam simul
nobis humillime exposcentes, quod tamdiu no-
strae fidei concreditam supellectilem Publici
oculis subtraxerimus. Vale BENEVOLE
LECTOR, nobisque porro Faue. COL-
LECTORES.

OBSERVATIO I.

*An. 1738. & 1739. Wratislauia demor-
tuorum Index.*

Ampla fuit sane Mortis Messis Anni 1737,
furentibus videlicet in nostra vrbe feбри-
bus acutis epidemicis. *Conf. Satyr. nostr. Specim.
VI. obs. 1.* Nunc vero, quum Summi Numinis
ira remiserit, Demortuorum numerus, ad an-
tiquos consuetosque cancellos redactus, & in-
de ultra dimidium imminutus, natorum e con-
trario notabiliter auctus est. In Parochiis igitur,
sub INCLITI SENATVS Iurisdictione
sitis, & Augustanae Confessione addictis de-
cesserunt,

Anno 1737.

A die 25. Decembris

ad 31. eiusdem

35.

An.

Anno 1738.

Mens. Januar.	145.
Februar.	110.
Mart.	146.
April.	124.
Mai.	113.
Junio.	93.
Julio.	123.
Augusto.	140.
Septembr.	130.
Octobr.	147.
Novembr.	131.
Decembr.	

ad diem 24. eiusdem. 95.

Quae summam conficiunt MDXXXII. personarum. Inter has autem numerantur *Viri* 271. *Vxores* 152. *Viduae* 217. *Juvenes* 81. *Virgines* 79. *Pueri* decimum nondum aetatis annum transgressi 365, eiusmodi *Puellae* 327. *Pueri* ante natiuitatem extincti 21. *Puellae* eius conditionis 19. Ex quibus patet huius anni demortuorum numerum, 1551. capitibus minorem esse anni proxime praeter lapsi, hancque excedentem differentiam, salis febrium atrocitati esse imputandam. *Nati* sunt e contrario MCXLIV. infantes, *Pueri* scilicet 612, *Puellae* 532, qui numerus 95. personis superat anni praeteriti indicem. *Futurae* incolarum adfluentiae operam dabant 458. paria, matrimonii vinculis recens iuncta, qui numerus itidem 173. paribus maior est numero antecedentis anni, tot calamitati-

bus presli. Publicum vrbis Nosocomium, *Omnium Sanctorum* quod vocatur, 396. suscepit aegrotos, quorum iterum 366. sanos dimisit. Id tamen, quod saepius iam monuimus, tantum intelligi debet, de Aug. Confess. addictis, quibus si addetur numerus & mortuorum & recens natorum apud Catholicos, vterque duabus circiter tertijs maior inueniretur. Ab hoc ad subsequenter annum progrediamur. Mortui nempe sunt:

Anno 1738.

a 25. die Decembris

ad 31. eiusdem

18.

Anno 1739.

Mense Ianuar. 140.

Februar. 125.

Mart. 145.

April. 126.

Mai. 105.

Junio. 95.

Julio 124.

August. 130.

Septembr. 100.

Octobr. 122.

Nouembr. 101.

Decembr.

& quidem ad 24. diem 86.

Quae summam MCCCCXVII. conficiunt, iterum 115. personis, numero anni praecedentis minorem. Hos inter occurrunt Viri 219. *Vxo-*
res 162. *Viduae* 188, *Iuuenes* 70, *Virgines* 76. *Pue-*
ri

ri nondum *Decennales* 339. *Puellae* eius aetatis 303. *Pueri* ante lucis usum denari 28, *Puellae* fimiles 32. *Nati* sunt vero MCCCXXXVII. *Pueri* quidem 722. *Puellae* 615. Quae summa itidem 195. personis maior est, quam fuit anno proximo. Nuptias celebrarunt 378. paria. In Nofocomium 344. aegroti, & 274. iterum sanitatem recuperati dimissi sunt.

SCHOLION.

Ex his facile coniectu est, quantum status noster epidemicus, penultimi anni, MDCCXXXVII^{mi} scilicet, distabat ab eo, quem duobis his annis expertissimus. Fuerunt quidem morbi, tempestatem pluuiosam, humidam, iusto frigidiorum, aut subitaneas aeris mutationes, mox in calorem mox in frigorem declinantes, parentes agnoscentes, praesertim Serosi, febres catarrhales mali moris, imo & ipsae febrium exanthematicarum, penultimo anno ad eo funestarum reliquiae, quibus vtriusque anni *Martius* mensis, numerum adeptus est decedentium, omnium prolixiorum, & fere sibi aequalem. Mensis sane *Wratistlauenfis*, locum humidum, vliginosum, vaporibus spissis, foetentibus primo praesertim vere obsessum, inhabitantibus, maxime periculofus, & subitaneas mortes haud raro inducens. *Iunius* e contrario blande calidus vtriusque anni, ne centum quidem funera adspexit, quae fors etiam fere fuit posterioris anni *Septembris*, tanquam fere-

na tempestate, & aere moderate adhuc calente præditi. Imo Frigus illud, quod anno 1739, iam circa *Novembris* initium incipiebat, & ad hunc vsque diem, quo hæc scribimus, licet ver iam adolescat, satis molestum sentitur, ante Natiuitatis Christi festum multum erat intensum, quamuis sub finem *Decembris* paululum remittebat, Morbis periculosioribus, & Mortis vicem quasi posuit, quia & *November* & *December* breuiorem mortuorum exhibet catalogum, quam exhibuit Anno 1738.

Ex nunc adductis, more nostro sequentia elicimus consuetudina: I. Tempesta varia, præsertim humido-frigida excipiens calido-siccam, tam vere quam autumnno, in locis humidis, vaporosis, crassum & impurum aerem habentibus, Morbos epidemicos, eosque periculosos excitat; II. Aer serenus, vento neque calido ultra modum, neque multum frigido, sed temperato, subinde motus, omnium sanissimus est; III. Aer moderate calidus, qualis vt plurimum Mense *Junio* esse solet, in locis præsertim humidis, vaporosis &c. corporibus, imprimis laxis, humorum ad visciditatem & spissescentiam pronorum magna mole grauatis, optime conducit, & a morbis libera esse dicit; IV. Idem statuendum est de aere moderate calido in autumnii initium incidente, vt *September A. 1738.* testatur. V. Tempesta sicca, dummodo non excedat modum, aut nimis diu duret, corporibus non adeo sanesta reperitur, quam humida, diu-

tur.

turnior, praesertim frigore coniuncta; VI. Frigus, modo sit ficcum, nec Ventibus acrioribus alte penetrantibus comitatum, corpora morbis periculosis non adeo obnoxia reddit; VII. Idem sentiendum est de Frigore, etiam satis vrgente, quod non subito sed per gradus intenditur, & tali modo iterum remittit; VIII. Vehementior aestivus calor, succos humani corporis iusto nimis expandens, & in organum agitans, atque sic copiosorem subtilium particularum per poros iacturam excitans, periculorum morborum autor est ut vtriusque anni *Augustus* probat.

OBSERVATIO II.

L. BENJAMIN SCHICHTII.

Medici Gorlicensis.

Adfectus Oculorum singularis.

Mediae aetatis Femina, temperamentum sanguineo-cholerici, Anno 1722. Adfectu quodam oculorum ex improviso corripitur, & quidem tam graui, ut quum illucescente die somno excitata surgeret, omnem sibi denegatum esse visionis sentiret, usum. (a) Adhibitis quae conuenientia videbantur remediis, sanguis

A 5

guis

(a) Adfectus principium, suffusionis speciem fuisse, & tunc adhuc in humoribus haesisse, certo certius esse reor; praeprimis, quam ex relatione adpareret, quod coryza per balneum retro pulsa, mutationes ae-

guinem nempe depurantibus, laxantibus, ve-
ficatoriis, non neglecta decente diaeta, adpare-
bat purpura scorbutica, (b) & visus aliquan-
tis per restituebatur, hucusque amissus; sequen-
ti

ris postea subitaneae, abundantes denique, & vis vi-
di, per coryzam exitum adfectantes, & versus caput
iam pulsi humores has peperint miseras. Quod au-
tem eiusmodi humores noxii, oculis tale possint ex-
citare damnum, exinde patet: Quoniam oculi, vt
partes praecaeteris delicatiores, aeri sunt expositi
liberiori, & per lachrymas & curas anxias corpori
humano adeo infensas, sexuque sequiori maxime
solennes, per sudores inconsumptos, per nendi artifi-
cium labores nocturnos, per pigmenta & colo-
res acres, quibus pannus vario modo infici tingique
solet, per fumum culinae proprium, & quae sunt
alia huc aliquid Pacientia, oculi facile & grauitur
laeduntur. Suffusio autem graece ὑπόχυμα vel
ὀπὸχυσις dicta; & impuritas humoris aquei, ab
impuro nutritio succo vel sero sanguinis originem
ducens. Dantur diuersi huius mali gradus, quo-
rum primus κατ' ἐξοχήν dicitur *Suffusio*, vel ima-
ginatio, vbi aegroti varia, eaque ratione magnitudi-
nis, figurae, quantitatis diuersa oculis obuersari sibi
imaginantur; Secundus: *Nebula*, seu gutta, & tunc
aegroti vident quasi per nebulam aut aquae guttam;
tertius tandem est: *Cataracta*, qua humor aqueus
instar pelliculae adparet, & ratione impuritatis mo-
do alba, modo grysea, coerulea, viridescens, flaua,
ferruginea adpellatur AVTOR.

(b) De cura quidem in principio secundum indican-
tia legitime instituta, & continuata, meum non est
vt iudicem, modo purpura scorbutica, vt critica, ad
iustam non solum peruenisset eruptionem, sed &
plenariam exsiccationem. An vero haec naturae,

an

ri tamen modo atque ratione ; vt primo omnium obuiam euntium staturam humanam, quoad partes omnes, excepto capite, cernere potuisset ; deinde vero nunc memorata partialis soluebatur obscuritas, vt mox quasi per nubeculam videre, mox iterum muscas, araneorum tela, floccalos, & id genus alia, qua Graeci *Φάσματος* dicunt, oculis oberrare adfirmaret. Status demum adfectus notatu non indigni paulo post in sequentem mutatus est. Nimirum aegra obiectum quoduis, depresso oculo dextro, sinistro adcuratius contemplans, vndique in peripheria distincte & lucidum, in medio vero, vel centro, formae rotundae maculam quandam nigram pro diuersitate tamen obie-

an medici, an aegrotae culpa fieri non potuerint, aliis determinandum reor esse relinquendum, dixisse tantum sufficiat, quod de patientis sanitate desperandum fuisset minime, si positis circumstantiis allegatis, quilibet horum peregisset, quae suarum fuisse partium videntur. Nihilominus tamen mutabatur, quod sensum quodammodo, adfectus hucusque morbosus, aegrota nimirum visus vitium multum imminutum laetabatur, sed breue oppido gaudium erat, nam paulo post obseruatum est, adfectum non oculum, sed locum tantum priorem, humorum scilicet aqueum reliquisse, & in nouum eumque priori longe periculosiorem, neruum nempe opticum migrasse, ibique nonnullas fibras nerueas officio suo impares reddidisse. Tali in statu, attentiori, altiori que indagine haud indigno, meum circa Anni 1724, initium efflagitauit consilium, auxiliumque. AVTOR.

obiecti contemplatiui (ratione scilicet distantiae eiusdem vel maioris vel minoris) maiorem minoremue videt. Verbi gratia: Aegrae obiectum contemplationi destinatum sunt haec verba: **VAE MIHI MISERAE!** Si igitur pupillam oculi sinistri in verbum *mibi* dirigit, illud plane non, sed orbe rotundo nigro tectum, reliqua vero *vae* aut *miseræ* clare & distincte videre, legereque potest; si pupillam in verbum *vae* aut *miseræ*, vel hoc vel illud dirigit, tunc vel hoc vel illud obscuratum, reliqua vero plena luce radiantia obseruat. Par ratio, intuitu tamen maculae obscurioris rotundae alium situm occupantis, aliquo modo diuersa, est oculi dextri: Quum enim oculo sinistro clauso, obiectum dextro contempletur, macula memorata non adcurate ante pupillam restitans, sed quodammodo versus canthum interioriorem, nimirum versus nasum propulsa reperitur. Si exempli causa verba: **BONE DEVS ME MISERAM!** iubetur legere, tunc verbum: *Deus* oculi pupillam in medium omnium verborum dirigens, nunquam vidit, reliqua vero satis clare & perspicue, semper tamen maculam rotundam nigram, illamque obscuram, & ratione distantiae, cum supra dicto oculi sinistri adfectu conspirantem obseruat. Caeterum externus adfectus neque ratione tunicarum, neque humorum vtriusque oculi aliquod vitium latitans prodit. Illud etiam curiosa obseruatione & profunda meditatione dignum
 [exi-

existimo, quod ægra vnum idemque obiectum, oculis ambobus vna vice considerans, omnia in eo clara & distincta, neutiquam vero, vel aliquo tantum modo, & vno & alio loco mutila, aut vndique macula recta, sed omnis obscuritatis expertia adpareant, vitiumque ideo alterius oculi, ab alterius parte sana & illaesa corrigatur. (c) Ipsa ægra causam genuinam mali agnoscit

(c) Ex adductis factis superque igitur adparet malum in praesenti statu, non quidem quoad causam, quamuis quoad sedem, quae nunc nervus opticus censetur, multum diversum esse a principii conditione. Oculi enim clari & perspicui; maculae rotundae & obscurae, variisque ratione loci modis variantes, constantes tamen, quanquam interdum clariore euadere viderentur, demonstrabant, obiecta quidem in tunica retina, delineata ab anima non quoad totum clare & distincte percepta, sed quasi maculata fuisse iudicata. vid. ABRAH. VATERI *Dissert. de visu dimidiato & duplicato*. Utrum itaque in praesenti casu nuda pressio, an obstructio nervorum opticorum in causa fuerit, res est, cuius ulteriorem investigationem de lana esse caprina minime credo. Vtrumque vero suum conferre posse Symbolum, sequentem in modum probare conabor. Ex morbi videlicet historia clarum est, multos adfuisse ad caput deriuatos humores abundantes, viscidos, vt sanguis aegrotæ spissus, viscidisque & mucosis succis imbutus, praeservationis & curationis gratia per venae sectionem subinde educus, & deinde coryza praesens testantur. Si iam ergo secundum tritum medicorum brocardicum concludere liceat: *Qualis cibus, talis chylus, qualis porro chylus, talis sanguis & reliqui succi, qui inde generantur*, ad quos etiam nervorum opticorum nutritius, imo ipse liquor ner-

scit coryzam retropulsam. Quum enim 1722.
propter negotia consueta, ad nundinas Schmi-
debergenses, quibus a S. Johanne nomen est,
pro-

nerueus pertinent, palam fit, hocce malum tam pres-
sione, quam obstructione excitatum esse. An etiam
hæc interceptione motus succi nervei, per nervos
opticos, secundum hunc casum, fibrarum nervorum
opticorum, absolute fuerit necessaria decussatio, at-
que exinde vnicus alteriusque cerebri hæmisphae-
rii, orta fuerit hemiplegia, se quentia mihi obstant.
Si enim in casu nostro paralytis tunicae nerveae re-
tinae, in oculo dextro orta fuisset ab obstructione vel
pressione nerui optici, in hemisphaerio dextro cere-
bri, tunc necessario, vi decussationis fibrarum in la-
tere dextro, oculi sinistri adfectus paralyseos obser-
uari potuisset, quam tamen secundum relationem,
macula obscura in oculo sinistro, medium semper o-
culi modo dicti occupauerat locum; & vice versa, si
hemiplegia vel paralytis talis in hemisphaerio cere-
bri sinistro adfuisset, tunc iterum vi decussationis in
latere sinistro, oculi dextri, eiusmodi effectus siue
obscuratio obseruari potuisset quam tamen macula
illa rotunda non totam oculi dextri sinistram par-
tem, sed tantum partem quandam & quidem rotun-
dam versus interiorem canthum occuparet; vt tace-
am, quod nunquam vnus alteriusue oculi pars dimi-
dia totalis, sed tantummodo vnus alteriusue oculi,
rotunda quaedam, peculiariter tantum locata, & ra-
tione distantiae maioris minorisue etiam maior mi-
norue obseruatur obscuratio. Firmiter igitur mihi
persuasum habeo, causam huius rei, nihil aliud, quam
pressionem & obstructionem quorundam tantum mo-
do tubulorum in neruis opticis, vtriusque hemisphae-
rii per accidens, talem formam rotundam forman-
tem fuisse, qualemque opinionem, tam ex combina-
tione neruorum opticorum versus sellam equinam
quam

proficisceretur, durante coryza, amici cuiusdam fauorem conciliandi gratia, per aliquot dies Hirschbergensibus vteretur thermis; quibus non solum quasi per incantamentum, fistebatur coryza, sed & mox in ipso vsu grauisissimi oborti sunt capitis dolores. Iter interea erat continuandum, mutationes tamen pro tali subiecto huius loci, caloris & frigoris subitaneae, etiam in media aestate solennes, minus proficuae, quo etiam factum est, vt posthaec de grauitate capitis eiusque obstructione, cum supra adductis visus conquereretur vitiiis. Monendum etiam id, quod aegra, antequam iter susciperet, per longum temporis interuallum obstructionem capitis nariumque, & mucum in eis tam viscidum obseruasset, vt etiam ad-

stan-

quam decussatione fibrarum in neruis opticis explicandam esse. Hancce meam sententiam non minorem in modum confirmat illud, quod aegra vndique circum maculas omnia clare & distincte, ambobus vero oculis coniunctim adhibitis omnia perfecta & sine maculis lucida videre potuerit. Si igitur, secundam Clarissimi cuiusdam Angli, BRIGGSII mentem, totum visionis negotium peragitur aequali fibrarum tensione in neruis opticis, & tensio eiusmodi, etiam fibris obstructis, denegari neuiquam potest, quanquam ex supra dictis circumstantiis, repraesentatio obiecti maculosa peragitur; nihilominus tamen fieri potest vt fibrae correspondentes alterius oculi, in sano constitutae statu, obiectum oculis ambobus contemplatum, clare distincte, & ad omnem partem sistant perfectum, & sic vitium vnus, alterius integritate suppleant oculi. AVTOR.

stantes inter eius euacuationem animaduerrere poruerint capitis strepitus (*Es knasterte alles im Kopffe, wenn sich die Patientin einmahl die Nase schneuzen wolte*) Ex his, colligi potest: Adfectum in principio fuisse suffusionis speciem nebulam dictam, quae tamen sensim sensimque soluta fuisset, sedem tamen radicalem in nonnullis nerui optici tubulis tam firmiter posuisset, hosque totaliter obstruxisset, vt exinde ortae essent rotundae & nigrae maculae, haecque mala omnia a causa immediata, nimirum lymphâ viscida in capite iamiam haerente, tandem in nerui optici tubulos deriuata, ibidemque firmiter se insinuante, per coryzam quidem solutionem & exitum adfectante, & propter visciditatem impedita. Absumebantur enim partes volatiles sanguinis in thermis istis, pori deinde totius corporis, ob aeris mutationem subitanam, praeprimis ob frigus inconsumetum rursus claudebantur, & sic humores viscidi vehiculo priuabantur, adeo vt viae ad deriuandum hos extra corpus redderentur plane inutiles. De Cura, tam a Me hic loci, quam ab aliis medicis D. ** vbi tandem finem miserimae sollicitudinisque plenae vitae, instituta, multum addere instituti ratio & pagellarum vetant angustia, euolui tamen potest, in dem Medicinischen Brief-Wechsel *Part. III. pag. 131. & Part. IV. pag. 214.*

SCHOLIION.

Vix totius humani corporis organon, tot
actam

ac tam diuersis & fonticis obnoxium est adfectibus, quam omnium artificiosissime structum, oculus. Quos etiam, aliorum morborum peccantis materiae metastases, in oculis funestos excitant effectus, quotidiana loquens experientia testatur. Ne vero extra orbitam vagantes obseruatorum Sorinia expilemus, amplumque vitorum morborum catalogum nectamus, ad libros ubique obuios **LECTORES** ablegandos esse censemus, solumque nostri **D.D. GOTHOFREDI HENRIC. BVRGHARTI** *Satyris specim. II. Obs. I. pag. 9.* Observationem de *Cataracta post lotum caput ad abigendam coryzam, subito exoriente*, in memoriam reuocamus qua patet, quam periculosum sit, Coryzam balneis turbare, quamque facile inde oriri soleat materiae peccantis versus caput, praesertim oculos, metastasis.

Altioris deinde, ut recte monet **Clariss. AVTOR**, indaginis est, & difficilioris explicationis, Phaenomeni descripti, maculam illam rotundam, nigram, aliter in sinistro aliter in dextro sese habentem oculo, concernentis ratio sufficiens. Non displicet illa ab **AVTORE** adducta, cui, si quaedam ab Anatomicorum sedulitate experimenta petita combinantur, multum lucis adfundi queat. Notum ex arte refecandi putamus: Neros Opticos oculi bulbo ita esse insertos, ut pupillae non e diametro oppositi sint, sed illud insertionis punctum, in tertia parte distantiae, ab angulo interno oculi in Diametro metiente oculi latitudinem, haereat. Unde axis opticus non cadit in locum huius ingressus, sed multum inde recedit versus an-

B

gu-

gulum exteriorem. BOERHAVE *Institut. Med. de Visu* §. 525. pag. m. 240. HEISTER *Anatom. not.* 53. pag. m. 261. Deinde Locum insertionis nervorum, omni videndi potentia spoliatum, id est oculum in hac areola coecum esse; Quod praeter MARIOTTUM *Nouv. decouvert. touchant la Vue*, BOERHAVSVM *Lib. cit.* §. 543. pag. m. 249. STANCARIVM *in schedis Mathemat. pag. 38.* Excell. HEISTERVS *Loc. cit.* nouiter excogitato tentamine demonstravit. His praesuppositis, vero admodum videtur simile: Lentem chrystallinam a materia suppressae coricae, versus caput & oculos migrante, ex consueta sua sede itaque esse pressam, motam, vel quocunque modo paululum compulsum, adeo vt, profligata feliciter suffusione, immutatus paulisper lentis situs restitauerit, & axis opticus, vel potius coni, ex radiis lucis per lentem ad perpendicularum fractis, facti, qui & visorius dicitur, apex, in illam oculi visu expertam, id est coecam areolam inciderit, sicque maculam nigram, rotundam, & reliqua in textu enarrata phaenomena produxerit. Confectaria coeterum non alia possunt elici, quam quae expressa sunt in citata D. D. BVRGHARTI *observatione*, vnde LECTORES ea repetere non grauabuntur. COLLETORES,

OB-

OBSERVATIO III.

D. GOTHOFREDI HENR. BVRG-
HARTI, Medici Wratislaviensis.

*Cataracta Grysea, ex tertiana febre
per Chinae corticem suppressa, ortum ducens.*

§. I.

Quadraginta & quod excurrit annorum Virgo nobilis, habitu corporis strictiori macro, praedita, catameniorum negotium ordinario quidem termino, sed in oppido parca quantitate, sanguine coloris atrii, spisso exsudante, experta, vitae dedita sedentariae, potu utens parco, mente ad adfectus paululum vehementiores prona, vno verbo natura oppido sensibili gaudens, *Febre* ante biennium fere, Ao. scilicet M.D.CCXXXVIII. corripitur *tertiana*, legitima, nullo peregrino stipata symptomate.

§. II

Huic ut mederetur Medicum advocat, qui corpore vix ac ne vix quidem praeparato, febrem ipsam pulueribus sat multis ex *chinae cortice* paratis, sibi admodum Familiaribus suppressere tentat. Quod tamen non prius, nisi post XXX, imo plures, demum absumas, easque satis lautas doses effecit.

§. III.

Sub ipsa iam cura patiens de Vertigine, Cephalalgia, & quod ipsi terrorem prae caeteris incusfit, *Visus debilitates* indies augmenta capiente, vehementer

menter conquesta, imo sancte mihi postmodum testata est, se accuratissime obseruasse, quod post singulos deglutitos Chinae pulueres, oculorum acies vsusque, de die in diem notabiliter hebesceret & periret.

§. IV.

Febri demum fugata (licet quod visum amitteret, probe experiretur, puluerum dictorum tamens vsui, quia morbi impatientissima fuit, diligenter insistebat) spem sibi concipiens, medicum morbi domitorem, etiam fore visus restitutorem, cum de noui Symptomatis, imo morbi curatione consulit, sed loco remedii miserum solatium retulit: *Sibi patientia opus esse, nam morbus, quem CATARACTAM GRYSEAM merito vocauit, quo nunc tentaretur, omnem respuere, praeter acam medelam.* Imo quam non obscure in Chinam infelicis curationis causam coniiceret, medico adeo stomachum mouit, vt ipsi in faciem diceret; *Anne consultius putaret coecam viuere, quam oculis sanis diem obiisse supremum?* Obs nicht besser wäre blind leben, als gar sterben.

§. V.

Præsentia vero, quibus vexatur, & ab eo tempore quo febris enarrato more suppressa fuit, contlictari coepit, sunt: *Plenaria* vtriusque oculi, ex cataracta grysea, in flauum colorem paululum inclinante, *coecitas*; *Alui*, non quidem alias ipsi familiaris segnities, sed *pertinax*, & ultra octiduum communiter durans; *Obstructio*; *Hypochondriorum* plus minus interdum remittens *inflatio*, quae ipsi passionis hystericae nomine venit; *Ventriculi imbecilis*

becillitas, adpetitus deiectio & ciborum fastidium; Ructus mox acidi, mox nidorosi, & quae omnium maxime intolerabilia videntur, Cephalalgia fere continua, & tanta interdum augmenta capiens, ut plures noctes infomnes ducere necesse habeat misera, & inde omnibus spoliatur viribus, qui sane exigui supersunt, ac Dolor saepe reuertens Oculorum profunde in balbis lancinans.

§. VI.

Rebus ita constitutis curae egomet admotus sum. Quid autem boni efficiendum sit in corpore, adfectibus tam grauibus, in habitum iam iam degeneratis adfecto, & doloribus fere exeso, facile diuinare poterit. Optimum adhuc leuamen praestant (de plenaria namque sanitate oculis posthabitis, ipse cum aegrota despero) praegressa Venae sectione, clysteres aluum leniter officii sui admonentes, Mixtura diapacico-resoluens, ex principiis salinis mediis & saponaceis constans, pulueres salini antispasmodici, regulo Antimonii medicinali maritati, subiunctis interdum, pro re nata, blandis tonicis martialibus, imo & lenioribus narcoticis, si dolores tam in capite, quam oculis extra orbitam vagare, & atrocitate nimia persequi solent aegram. His simul iniungitur, quantum stomachi imbecillitas ferre potest, potus multus, ex aqua lacte mixta optime conducens, cibus eupeptus mollis, aluum lubricum reddens, ut pruna cocta, prodiu vitulinae carnis, iuscula aenacea, hordeacea, & eius generis alia; motus etiam corporis; neque pedum frictiones, & cum aqua

repente lotiones, pro aequali humorum in omnes partes distributione excitanda, omittuntur, omnia interdum spe maius leuamen adferentes.

§. VII.

Chinam cataractae ausam dedisse in propatulo est, quem deplorandum effectum sic mihi concipio: Quum iste peregrinus cortex adstringat (vt adeo parum a querno, rusticorum ille euporisto, aequae detestando distet) quo etiam vis illa febris fuga deriuatur, consequens est, vt talis adstrictio circa viscera infimi ventris sese quam maxime exferuerit, & sic fortiolem sanguinis & humorum versus superiora, imprimis caput, impulsum, maiorem deinceps ibidem congestionem, moramque diuturniorem (cui prae caeteris humores ad spissitudinem procliues oppido fauent) causauerit. Unde deinceps deriuandus est sanguinis, tam in meningum sinibus, quam in exilissimis vasculis, ex quibus lens chrySTALLINA texta reperitur, Conf. HOVIUS *de Circul. Humor. in ocul. pag. m. 45. seq. Edit. Lugd. Batau. 1716. svo infarctus, & inde tubulorum dependens ruptura, vel alio quocunque modo facta destructio, vno verbo CATARACTA. (*)*

(*) Hanc non alio loco, nisi in ipsa lente chrySTALLINA quaerendam esse, praeter quosdam ophthalmiatros Gallos, Aliosque, vberime demonstrauit, princeps sane, inter Germanorum nostri aevi anatomicos, Excell. nempe HEISTERVS Tractatu: *De Cataracta, Glaucomate & Amaurosi, Altorfi in octaua forma 1720, secundum edito, & ibidem Anno 1717. in svo, contra WOLHVSII, ocularii Parisiensis Dissertationes ophthalmicas (quas LeCERF Iunior Frstii ad Moen. lat.*

latinitate donatas 1719. in svo recudi fecit) seu potius
cauillationes emissa *Apologia*, & demum ibidem i 719.
in svo luci expositis publicae *Vindiciis*.

§. VIII.

Vt autem pleniorum Historiae fidem faciam,
praeter *Coecitatem post febrem male curatam*, non sine
ratione abusui *Chinae* imputatam, cuius *Collectanea
Wratislaniensia die Breslauer Sammlungen* 1723.
Mens. Septembri, Class. IV. Artic. X. pag. 323. seq. men-
tionem iniiciunt, alium ab eodem medico profe-
ctum casum, paucis recensere. Sexus sequioris
persona, ex illustri Comitum de W*** stirpe ori-
unda, febre diu vexabatur lenta in hecticodeam in-
clinante, parumque auxilii ab ordinario magnae
famae medico reportans, se consiliis aliis, & quidem
Medici supra notati, submittit. Hic, morbis ar-
mis sibi consuetis, *Cortice* nempe *Peruiano* debella-
re, & domare tentat. Euentus tamen expectatio-
ni respondere noluit. Nam aegra loco leuaminis,
post paucas doses adsumtas, in *oculorum ophthalmi-
am*, intolerabilibus doloribus stipatam, simulque
ingentem palpebrarum tumorem incidit, a quo deinde,
missotam noxio & infido remedio, ad consilia prio-
ris medici confugiens, liberata est.

§. IX.

Satis omnino mirari, cum omnibus circumspe-
ctis practicis nequeo, quod medici per tot experi-
menta *de Chinae in febribus damno* conuicti, ab hoc
vix aliter, quam per imposturas agente *Фармако*,
conf. Excell. GOELICKII Praeceptoris alternum
devenerandi. *Dissert. de Impositura Corticis Peruvianⁱ*
Frfti

Frfti 1727. habit. non abftineant, aut fi etiam adhibere velint, fine omni cautela & circumfpectione id promiscue, nulla fubjectorum vel morbi indolis habita ratione, omnibus deglutiendum praebeant. Deum teftor immortalem, me intra hoc decennium quo medicinam facere mihi concefsum eft, fexcentis imo longe pluribus Febricitantibus operam nauaffe, nec tamen quatuor uncias chinae confumiffi, lic. & neminem fciam, quem methodicæ medendi pœnituit. Sed de infelici, temerario abufu CORTICIS PERVIANI in febribus B. STAALII. in not. ad Satyr. Harnean. cap. XXVIII. pag. 228. verba funt fi EXPERIENTIA ipfa loquens, non auditur, fruftra eft verba facere. Interim ego certe quorumlibet ADSTRINGENTIUM parem omnino culpam facio & declaro. Verum quidem eft medicorum plurimos huic fimplici plus aequo tribuentes, multa iactare, ad fucum eo nitidius colorandum, de felici fuffeffu experimenta. Sed cum eis mihi non aliter videtur comparatum effe, quam cum ollis fortunæ, vbi fortes pingues extractæ, id eft lucrum fecum reportantes, fociis Tympano & Tibiis per Forum & plateas circumgeruntur, quæ autem iacturam inuehunt, alto filentio premi folent. Vera effe BOHNII de officio Med. Cap. II. pag. 29. verba, lugubri haud raro experientia docemur: Quom attendimus in experientis, inquit, quæ HYPOTHESI NOSTRÆ fauent, hæcque miramur & depredicamus; negligimus aut fugitiuo faltem oculo intuemur, & QVASI NESCIRE CVPIMVS, qua ab eadem declinant. Nihil vero hulus farinae medici demum lucrantur aliud, quam conscientia: fignata, & artem ipfam, non plebi modo

modo, sed & sapientioribus reddunt exosam, vt HARVES expressa in *satyr. Ars curand. morb. expectatione Cap. XXIX. pag. m. 220.* Sententia toti ordini obiciatur. Qui Saue ars medica, inquit, prout ejus regulæ in Praxin vsunque a medicis ducuntur, asse cara est, cum ipsa & medici in eodem pendeant aequilibrio, quo Spuria Turcarum Indorumque religio, & Musti Bramanique, quorum nihil refert an illa vera an falsa fuerit, modo huius ope plebi, optimatibusque dominari, & ex illis victum lautiozem, spes, honores & obedientiam sibi comparare possint quorum potiendi sp̄t decidant, vix est possibile, quum religio ista falsa illis vi & lege sancita imponatur, atque eidem assuetudine & parentum exemplis a teneris aunis adaugefcant; consimiliter & ars medica, ad magnam partem falsissima (præterquam enim uomitoriis & purgantibus male concinnatis, peius præparatis, & per sæpe pessime applicitis, abdomen euacuare, morbo Gallico laborantibus mercurialibus non nunquam baud rite adaptatis ptyalismum mouere, pluribus ad mortem usque, opio narcoticisque somnum & non raro sempiternum miseris conciliare, & CHINCHINA intempestiuus PAROXISMOS SUPPRIMERE) vix quidquam certi, auxiliis chirurgicis exceptis, præstare valent medici, vi & lege sancita, quæ apud plures gentes stabilita est, prout liquet e priuilegiis Collegiis Medicis concessis, quæ gratia præfata abutentia, praxin in monopolium vertunt, & omnium vitam, opes, & obedientiam coecam ipsorum dominationi & iugo subigunt, adeo vt sit commune adagium sc. Valo mori sub manibus doctorum, ceu eruditorum, quasi dicere velint, malo a lanista iugulari, quam a lanione.

§. X.

Vt in viam, ex qua sumus paululum digressi,

B 5

re-

redeamus iterum, quaedam subnectere lubet
Confectaria; Quorum 1mo esto; Chinam fe-
 bres intermittentes quidem suppressere, sed ra-
 ro absque subsequente noxa, & morbo succe-
 daneo. II. Adstringentia, inter quae China
 omnino praeclarum locum tuetur, corporibus
 sensibilibus, macris, funestiora sunt, quam aliis.
 III. Chinae nostrum clima favere non videtur;
 IV. Strictis per remedia adstringentia, chinam
 imprimis, infimi ventris visceribus, faciles
 fiunt versus caput congestiones; V. Chinam
 inde inferre solere patet, graues cephalalgias,
 aurium susurros, & id genus alia; VI. Quo
 minus praeparatum est, tale ut supra descri-
 ptum est corpus, eo grauiora excitat usus chi-
 nae damna; VII. Chinam inde oculorum mor-
 bis variis, coecitati, ophthalmiae, Cataractae,
 Amaurosi causam praebere posse sequitur. VIII.
 Imo infidum hoc remedium, tam medicum
 quam aegrotum decipiendos aptum, corpus
 tenerum, sensibile, largis praesertim dosibus
 exhibitum ita peruertit, ut restitutioni in in-
 tegrum vix interdum locus superesse videat-
 ur. IX. Vnde verum illud esse dictarium
 constat: *In Medicina semel tantum peccare posse.*

OBSERVATIO IV.

D. GOTTLIEB OELSNERI.

Medici Wratislaviensis.

Vir circa glandem Penis bifurcatus
cum Bubone benigno.

Milles quidam 1735. & 1736. in castris Rhe-
 nanis

Gloriosissimo nostro Imperatori CAROLO VI. equo merens aetatis XXII. annorum, Bubone benigno laborans, Chirurgi castrensis alitius medelae se commendavit. Quem militem quum oculari inspectioni subiiceret, conditionemque bubonis inquireret, mox scrotum duobus testiculis constans, penem vero circa glandem *bifurcatum* observabat; ergo scire cupidus, an & quomodo vrina, genituraque virilis excerneretur; militem vrinam reddere iussit, moxque illam, per dextri glandis orificium Lit. A. (Conf. *Tab. I. huius specim.*) profluere animaduvertebat. His peractis in utroque glande masturbatio instituebatur, sub quo actu etiam sperma ordinarie coctum per sinistri glandis orificium Lit. B. eiectum est. Homo erat adhuc iuuenis, temperamenti vegeti, atque voluptuosus, ad mulieres tamen comprimendas, qui membrum virile genitalibus earum immittere nequibat, inhabilem se gessit. Hoc quamvis obstante, tamen absque vilo congressu venereo, bubone benigno in inguine sinistro, quo loco sperma excebatur, adfectus est. Aperto vero bubone, ex quo ichor sanguino lentus effluxit, pristinae sanitati iterum restitutus fuit.

SCHOLIION.

In *Specimine III. Satyvar. obs. II.* suppresso licet nomine meo, de puero Judaeo quodam, genitalibus monstrosis praedito differui;
nunc

nunc virum circa glandem penis bifurcatum in lucem produxi. Huius generis monstrosa conditio, Naturae perscrutatoribus quidem nihil noui, tamen aliquid peculiare detexit. Equidem Celeb. SCHENCKIUS Lib. IV. *de Partib. genital. in specie*, & quidem *de Pene & praeputio obs. IV. pag. 524.*, vt & SINIBALDVS in *Geneanthrop. Lib. III. Tract. I. Cap. XVII. pag. m. 284.* ex VESALII Lib. V. *de Corp. human. fabric. cap. XIV.* meminit cuiusdam Juris Studiosi ac e nobili Symionum apud Forojulienſes familia nati, qui in glandis apioe, duos obtinebat meatus, quorum vnus quoque Vrinae, alter vero feminis excretioni inferuiebat. In nostro vero milite peculiare quid, nempe duo fere membra virilia, humores distinctos excernentia, oculis sese sistunt. In supra allegatis SCHENCKII *observationibus*, casum quidem cadaveris cuiusdam in praesentia JOH. JACOBI WECKERI, publice dissecti, duplicique pene praediti, annotatum legi; de duplici vero, tam vrinae quam geniturae virili, destinato meatu, nullam hucusque obseruauim mentionem. Quod vero non solum antiquioribus temporibus huiusmodi bipenes visi fuerint, sed & nostris diebus cernantur, tam nostro exemplo probatur, quam ex sequenti historia liquet. Excellentissimus aequae ac Experientissimus, Celeberrimusque Vratislaviensium Medicus Dom. D. JOH. GODFR. HAHN, Acad. Leopold. Nat. Cu.

Curiosus, Patronus meus summe deuenerandus, mihi retulit, quod ante fere biennium in Vrbe Suidnicensi inter milites nouitios, instituta more consueto partium externarum uisitatione, vel inspectione bipenis reperi- tus, & quamuis secundum SINIBALDI *Geneanthr. Lib. II. Tract. I. Cap. III. pag. m. 105.* adductam sententiam, binirum praestare omnino debuisset, pro inhabili tamen declaratus fuit. An vero inter sexum sequiorem eiusmodi monstrosae formationes inueniantur, hanc quaestionem SINIBALDVS *Loc. cit. ex IULIO OBSEQUENTE*, exemplo de muliere quadam quae geminatam vuluam obtinuit, facile soluit. Propositi mei non est, multas Auctorum historias consarcinare & excerpere, neque generationis & formationis modum horum monstroforum genitalium demonstrare, quoniam iam *Spec. III. Obs. II. Satyr.* ubi formationem genitalium pueri iudaei explicauit, de horum possibilitate breuibus disserui; Sufficit itaque casum nostrum orbi literato communi- casse. Quod vero homines innocentes, at- que ab omni suspitione Venerea liberi Buboni- bus quoque inguinalibus adfici possint, ne- mo Medicorum Practicorum inficias ibit, quoniam de huius rei ueritate Auctorum relationes luculenter testantur. Bubones ita- que diuiduntur in Benignos & Malignos; Se- cunda species nostrum subiectum non adinet, prima uero, qua miles noster adficiebatur, di- uer-

uerfis causis originem suam debet; Quandoque enim Bubones superata Febre acuta per metastasin ad superficiales hasce glandulas inguinales deferuntur, & morbus per hanc a Natura factam reuulsionem, & materiae peccantis ex sanguine excretionem facile soluitur. Conf. D. JVNCKERI *Conspect. Med. Pract. Tab. XXI. pag. m. 155.* & D. HEISTERI *Chirurg. Part. I. Lib. IV. Cap. VIII. pag. m. 259.* Alii Bubones ex terrore exsurgunt, de quibus D. HVLDR. PELARGVS in dritten Medicinischen Jahr = Gange *pag. m. 308.* exemplum Bubonis benigni non ab- similis Venereo, enarrat, & quidem de quodam, qui sibi digitum absque omni sanguinis stillicidio aut profluuio, securi praeciderat & perterritus Lipothymiam per horae spatium durantem passus, postque hanc, ex repentina sanguinis & humorum stasi, Bubone inguinali magno adfectus fuerat. Quidam vbi Natura, sanguinis abundantiam imminuere, humores impuros resoluere, & per laudabilem metastasin e corpore eliminare intendit, fere nullam manifestam, vel externam causam procatartocam agnoscunt, sed sanguinem abundantem humoresque impuros viscido-mucoso-cacohymico = salfos pro fundamento habent. Conf. FABRICII ab AQVAPENDENTE *Bund = Urhney Part. I. Lib. I. Cap. 21. pag. m. 102.* Quid vero in nostro milite pro causa genuina habendum sit, omnino fateri cogimur, nobis adhuc ignotum mansisse; ex superioribus tamen facile

eile

cile inclarescit, quod hic Bubo ex causis inter-
nis facile generari potuerit; miles vero ab
omni suspitione mala fit absolendus.

OBSERVATIO V.

D. GODOFREDI GUILIELMI

MVELLERI Physici Olaiensis.

*Steatoma ob Loci & contentorum
raritatem mirandum.*

Viri huius loci, honesti uxor, quadraginta
annorum, plurium iam liberorum ma-
ter, grauida iterum hoc anno (intellige 1737.) fa-
cta per totum gestationis tempus, quam optime
valens, partui vicina, ostetricem prima Septem-
bris die ad se vocat, quaesitum foetus, vterique
aperturam explorans, haec quidem, prout obta-
bat, adesse, simul autem, in vagina molle
quoddam, & digitis cedens obseruat obstacu-
lum. Intestinum rectum, excrementis di-
stentum rata, enema iniicit, & licet hoc mul-
tis eduxerit impuritates, tumor tamen ille non
minuebatur, sed de hora in horam increfcebat,
de doloribus autem vllis altum silentium! Me-
um tandem requirunt consilium & ex relatio-
ne, ipse intestinum adculo, acriusque enema
suadeo, sed intestinum arte compressum ab
hoc tumore nihil admittebat. Hinc rogant,
vt aliquid ad partum promouendum ordina-
rem,

rem, quare praescribo duos pulveres, intra quatuor horas sumendos, qui tantos excitarent dolores, ut ferendis illis vix par esset. Tandem post duodecim horas, aliquid egredi, sed in pudendis haerere & puerpera & obstetrix sentiunt; Oculari vero adhibita Inspectione, massam ad spectu horrendam observant, ut tam obstetrix, quam matronae adstantes, quid esset nescientes, plane obstupescerent. Anxiis igitur, quid factu opus sit, deliberantibus, ex improvisu, massa informis vi foras protruditur tunicata, magnitudine capitis infantis recens nati, mollis. Interim dum foetus mortuus hanc statim sequeretur, de hoc & secundinis solliciti, massam seponunt, deinde vero maximo timore perculsae, eam me absente aperiunt. Quum autem puerpera, sibi aliquid ex pudendis propendere clamat, occurrunt, & adhuc magis perterritae mulieres, me advocant & ad ocularem hortantur inspectionem. Qua in illarum praesentia facta, tunicam densam rubram, digiti longitudine, ex pudendis propendentem video, extus & intus perforatam & cauam, sic ut obstetrix, per hunc quasi Sacculum, digitis usque ad uterum penetrare potuerit. Puerpera hanc propendentem membranam aegre ferens, separationem eum forsive urgebat, ego autem ne fieret interdico, fore enim ut haec tunica superflua, aut intro recederet, aut per suppurationem abscederet, cui sententiae etiam Chyrurgus vocatus

catus

Foetor, elapso tertio die conceptus, id negabat. Puerpera rei nouitate per territa, lochis etiam emanentibus, crebrioribus lipothy-
miis, Febre erratica, tentabatur, adhibitis au-
tem adhibendis, per dei gratiam & haec Sym-
ptomata cessarunt vt nunc quotidiae surgat co-
medat, & bene dormiat, ob ventris tamen dolo-
rem & aliqualem in regione hypogastrica, do-
lorem & duritiem, auguem in herba latitare
suspicio, & Tragoediae huius auide expecto,
quem Deus tamen clementissime largiatur feli-
cem, euentum.

SCHOLIION.

Augemus Observationes de pilis in locis in-
consectis reperiri solitis, quas magno numero ex
antiquioribus, nempe CASPARO & JO-
HANNE BAVHINIS, SCHENCKIO,
HORSTIO, MARCELLO, DONATO,
HOLLERIO, LEMOSIO, PANAROLO,
TVLPIO, aliisque collegit ad paralelum ca-
sum RHODIVS *Cent. III. Obs. XLIV. pag. m. 141.*
seq. Cui consentit STALPART van der
WIEL, *Observat. varior. Cent. I. Obs. XCIII. Schol.*
pag. m. 383. & imprimis *Cent. II. Obs. XXXVII.*
pag. m. 388. testiculum muliebrem quindecim
annorum puellae pilosum describens, cuius
quaedam uerba, Clariss. D. AVTORIS expe-
rientiae confirmilia excerpamus: *Aequabat ille,*
inquit oui anserini magnitudinem, atque intra
eum ALBA quaedam reperiebatur MATERIA, cu-
ius

ius substantia *PPTREFACIO CASEO* similis, *PILIS* permixta erat plerisque Magnitudine minimo digito paribus, quo: um etiam pars non parua, instar minoris capillitii, firmiter interiori testiculi adnata est parti.

LAMZWEERDE in nitida *Historia naturali molarum uteri c. II. pag. 15.* non solum meminit tumoris cartilaginosi, testis puellae vndecim annorum, quindecim libras pendentis, qui carneas, osseas, imo & *pilorum* substantias ambitu complectebatur, sed & eundem additis tabulis delineatum curiosorum oculis sistit. Imo nisi nos omnis fallit memoria, nuper, in prope-mrico Celeb. **HEBERSTREITI** *Dissertationi de Usu Hydrargyri interno, habit. Lips. 1735.* addito, *Ovarium intus pilosum* descriptum legisse, & ingentem tumorem aere expressam vidisse recordamur. Quae quum ita sint, luce meridiana clarius existit, *Steatomatis* descripti, quod merito *molam* vocare licet, generatio, idque nil aliud forte esse quam ouulum monstruosum, credi potest. Quod ad membranam seu Sacculum extra vuluam propendentem adinet, in **TH. BARTHOLINI** *Histor. Anatom. Centur. V. Histor. IX. pag. 14. seqq.* aliquid non ab simile legitur. Nempe ex vulua, dicit relatio, *Membrana carnesa, vuluae labiis interne vndiquaque adnata, imo pudendo muliebri circum circa ita connexa, ut instar marsupii propenderet. Foramen in principio conspiciebatur amplius. In congressu, ne marito monstruosa pars innotesceret, duobus digitis mulier intrudebat sine molestia ulla, ad corporis autem vehementiorem commotionem, aut frequentem deambulationem, longius*

extra prominebat. Instante partu ab obstetrice interioribus vulvae parietibus tam apte affigebatur, ut ne minimum in foetus egressione impedimentum obiceret; Forameu enim huius marsupii post intrusionem ossipubis adsociatum tam concinne diuidebatur, ut duabus obstetricis manibus satis amplum relinqueret spacium. Non esse uteri prolapsum, crebri conceptus testantur. Verosimilius diceres vaginæ esse dilationem, nisi frequentes abortus dissuaderent. Forsan ananuitate superflua membrana sensim deinde adfluentibus humoribus intumuit. Quae posterior posterior causa forsan membranæ, cuius gratia id excerpimus, nostro quidem iudicio, donec meliora nobis innotescant, prae reliquis conuenire videtur. Quamuis eiusmodi, praefertim de pilis inconsueto loco natis, Observationes, Praxi medicae parum ut nullum Lucis vsusque adfundunt, omni tamen cura posteritati conseruandas esse censemus, quia praeiudicio, imo superstitioni, apud vulgum vbique adhuc vigenti, quasi nempe pili ex locis inconsuetis extracti, certissimum essent & infalibile adfectus per incantationem, per magiam diabolicam, excitati, & per sagas nefando artificio in corpus humanum quasi iaculo immisfi, signum, vnde etiam dici solent eiusmodi pili germanice ein Hexen-Schuss, obicem ponunt, quam per eas abunde demonstretur, insolita & rara, licet sint praeter naturam, non tamen esse supra, vel contra naturam, quae indies, medicorum diligentia teste, operatur miracula, vt in explicandis eiusmodi phaenominis, profecto

fecto non opus est Diabolo, spirituum infelicissimo, quem in naturae opera immiscere neminem decet, quam qui, aut summi numinis honori aliquid, imo multum detrahere, quasi a DEO impressas in naturam aeternae veritatis leges ad abiectissimae, & omni (si Spiritualem excipis) potentia per Victorem, qui seipsum morti venenum, & inferno pestilentiam esse dixit, spoliatae, vel angustis satis cancellis circumscriptae creaturae, mali nempe genii, beneplacitum abrogare, mutare, pervertere, adeo facile, & non nisi per miraculum (quis autem tale quid diabolo adscribat) possibile esset; aut propriam stupiditatem aliud refugium & asylum ignorantiae non inuenientem atque Sanioris Physices & corporis, humani praefertim, constitutionis nescium animum, publico proprioque testimonio exponere non veretur COLLECTORES.

OBSERVATIO VI.

EIVSDEM D. D. MVELLERI.

Fungus cadaueroso suo foetore totum Coemiterii Atmosphaeram inquinans.

Praeterito mense Julio 1737. honesta sepelitur vidua chronico morbo denata, in coemiterio intra muros, nullum de foetore aliquo indicium praebens; Altero post funus peractum die, omnes coemiterium inhabitantes

C 3

de

de intolerabili cadaueroso conqueruntur foetore, adeo vt vix in domibus restitare potuerint, causam foetoris in cadauer heri sepultum coniciunt, quia quo propius quis ad hoc sepulchrum accessit, eo grauiorem percipiebat foetorem. Accersitur vespillo, & an sepulchrum non satis profundum, aut sarcophagus non bene clausus fuerit? sciscitatur. Rege-rit ille, profundum satis esse sepulchrum, terra-que etiam bene tectum Sarcophagum ex ligno querno factum, pice liquata optime munitum, & reliquas eius commissuras arte clausas. Cadauer hinc putridum in vicinia adesse credentes, sedulo omnes angulos inquirunt, & tandem prae viduae tumulum, in loco, vbi ante septennium viduae huius filius sepultus erat, *Fungum rugosum*, Sive *Cavernosum* (Wie eine grosse Murchel) teterrimi, intolerabilis; & foetidissimi odoris inueniunt, cuius particula ad me delata, cadaueroso totam domum adeo infecit foetore, vt nisi statim remota fuisset, lypothymiam vix effugissem. Vespillo iam senex, tale quid, nisi hoc anno se bis obseruasse negat.

SCHOLIION.

Fungum descriptum foetentem forte non alium fuisse quam quem DODONAEVS *Histor. Stirp. Pempt. III. Lib. V. Cap. XXXV. pag. m. 482. seqq. Fungum marinum* adpellat, & ex terrenorum ac serotinorum numero, *grauis* autem &

& foetidi admodum odoris, humorem vero intus contentum longe foetidissimum esse scribit. Haud procul a mari provenit, in ipsis videlicet arenosis tumulis, iuxta illic nascens gramen Helmum, inter cuius stirpes frequentius, quam alibi reperitur. Nasci eundem etiam in Austriae hortis ex CAROL. CLVSII; testimonio ad DODONAEVM literis dato adparet, in quibus marcescens si non pluviae successerint, solum atro tingit colore. Viget fungus ille Septembri mense, vindemiae tempore. Vulgo dicitur apud Batauos *Ungers eyerenid* est Manium sine Daemonum ova. Conf. *Figur. ibi express.* HADRIANVS JUNIVS, Phallum adpellavit, & eum eleganti carmine, ultra LX. versibus constante celebravit, quod integrum inferuit DODONAEVS *Loc. cit.* Nos tantum versus quosdam huc maxime facientes reperimus. *vers. 23. seqq.*

*Haec turget lenta, visci que sequacis ad instar
Concreta sanie, plumbum quae fusile adaequat
Pondere, sed VIRVS TETRVM & inamabile fundit,
Expirant qualem PVTENTIA STAGNA Mephitim.*

& *vers. 45. seq.*

*RVGIS peraratur, iisque
CANCELLATIM, inter se coeuntibus, Inda
Bellua quale gerit tergus, vel reticulata
Tesserulis, qualem ostendunt asarota figuram.
Vertice supremo praefert exile foramen,
Quod stipant avidae muscarum examina nigra,
Halitus hac VIRVS REDOLENS se effundit in
auras.*

Forte vterior eius notitia in FRANC. STEERBECK, raro his oris opere, *Theatrum Fungorum* inscripto, occurrit, quod tamen ad manus nobis non esse vehementer dolemus, ideoque certe nobis non constat, quamuis admodum verosimile videtur, *ovum Diaboli BELGARVM*, & *Fungum Olaviensem foetidum*, vnum idemque esse. COLLECTORES.

OBSERVATIO VII.

Noctambalus.

JUENIS XVIII. & quod excurrit annorum, habitu corporis florido, eufarco praeditus, eminentissime plethoricus, haemorrhagius narium satis largis, obnoxius, a pueritiae iam annis, e lectu surgere, atque alto *sepultus somno*, totam *pererrare* solebat *domum*, lectumque deinceps factorum inscius repetiit. Symptoma illud imprimis patiebatur aestate, aere vehementer calido. Interdum etiam ad lectum non reuersus, mox in atrio domus, mox in camera, mox sub tecto, quod reliquum erat somni, humo prostratus, capessit, vt expergefactus admiraretur, quomodo huc peruenerit. Quum adultior esset factus, lautiorique diaetae admotus, singulis fere noctibus, in qua cum socio dorminit camera, circumerrauit, scalas propinquas ascendendo & descendendo, item mox lento gradu eundo, mox cursu concitato
cur

currendo, aliquot horas consumsit. Post venæsectionis vsum, quem tamen admodum tumultuarie celebrauit, per quasdam septimanas, quietior reddebatur, ita vt quidem in lectulo somnum capefferet, sed blaterando, imo & haud raro cantando, variasque melodias modulando, socio grauis esset, donec consuetam ambulationem iterum susciperet. Parentes igitur non sine ratione metuentes, ne aliquando somnum ducens ita turbulentum, praecipitia adiret, sicque per inopinatum ab alto casum sibi damnum inferret, praesertim quum ipse remediis congruis aduersus malum vti recusaret, quia alias ab omnibus partibus sanus erat, matrimonium ipsi suaserunt, credentes, quod hoc modo sanguis superfluus, quem solum mali causam esse, facile sibi persuederi patiebantur, imminui posset. Adnuit aeger sanus, quum sibi tale omnino pharmacum prae caeteris ad rideret, & vxorem duxit iuuenulam, non inuenustam, cui quum per paucos menses cohabitauerit, strenueque se virum, vt ex colore faciei anteo oppido florido, rubicando, nunc egregie pallido facile coniciebatur, se praestiterit, & ventrem vxoris impleuerit, mens aegri olim hilaris, ad iocum, laetitiam, risum composita, pededentim mutari coepit, tristis, speculabunda, morosa, misanthropa euasit, paulo post ipse aeger perfectus fit melancholicus, & parum aberat, quin maniacus diceretur, & de aeterna beatitudine desperans, autocheiriam
mini.

minitaretur, & quae sunt huius generis alia, ita ut catenis vinciri eundem oporteret. Rediit tamen iterum in gratiam cum sanitate, crebrioribus, iisque satis largis venae sectionibus in pedibus institutis, purgantibus subinde repetitis, & balneis ex aqua tepida, interpositis interdum, si e re esse videbantur, parentum minis, & verbis seuerioribus. Jam optime valet, vitae generi deditus mobiliori, & laboriosiori, quam antea, licet somnambalationis in totum non expers.

SCHOLION.

Si quid clarissima medicorum & physicorum torſit & fatigauit ingenia, inquit Illustr. HOFFMANNVS Dissert. de Somnambalatione; habit. Halae 1695. §. 1. est certe phantasiae vis maxima & stupenda in corpus nostrum, eiusque partes. Adaequatam huius rei cognitionem valde moratur unionis ac vinculi, quod intercedit, animae cum corpore. Haud facile quis negare poterit, imperium humano intellectui videri, qua ratione immateriale, intellectuale & abstractiuum quid agat, insuat, magnaeque efficacia operetur, intensam crassam ac immobilem substantiam. Quae omnino verissima eo praesertim sine, mox in limine posuimus, ut adpareat, quantis difficultatibus morbi praesentis prematur explicatio. Varia porro ejusdem exempla leguntur passim apud autoribus, praesertim OOELIVM RHODIGINVM Lib. XXX. Cap. IX. SCHENCKIVM Lib. I. Observat. de noctambul. pag. m. 74. seqq. JAC. HORSTIVM peculiarari de noctambulis tractatu, Cap. I. pag. m. 169. SENNERTVM Lib. I. Prax. Part. II. Cap. XIX. pag.

pag. m. 454. **ZACVTVM LVSITANVM** *Lib. I. Prax. admirand. Obs. 47.* **GASPARVM a REI-ES** *Camp. Elys. Quaest. XXXVII. num. 48. pag. 462.* **HILDANVM** *Cent. II. Obs. LXXXV.* **ZWINGERVM** *Dissert. Select. pag. 60-65. 68-70. 73.* **MIZALDVM** *Cent. IV. Memorabil. Aph. 75.* **NATVR. CVRIOSOR.** *Ephemer. Dec. II. Ao. V. Obs. CLXXXIX, Decad. III. Ao. V. & VI. Obs. CXIX.* **ALIOSQVE**, quos magno numero citat. *Excell. MICH. ALBERTI Therap. Med. in annex. Prax: extemporan. Cas. XXXII. §. III. pag. 1142.* **Centfer.** etiam **LEVIN. LEMNIVS** *Lib. II. de occultis natur. miracul. Cap. V. pag. m. 163.* **ZACHIAS** *Quaest. Medic. Legal. Lib. II. Tit. I. Quaest. XII. pag. m. 140. & citata Illustr. HOFFMANNI Dissertat. §. IV. quae tamen plurima parum ad naturam adfectus explicandam facere videntur, quo etiam factum esse credimus, vt germanicum vocabulum Mondsüchtig, quod in B. LVTHERI translatione germanica apud S. MATHEVM. Cap. IV. vers. 24. & Cap. XVII. vers. 15. occurrit, communiter vulgi loquendi more, etiam Noctambalis tribuatur, quum tamen τὸ : σεληνιαζόμενοι lunatici, certe non Noctambalos, sed Epilepticos, conuulsionibus tentatos, aut vt S. MARCVS Cap. IX. vers. 17. dicit : ἔχοντες πνεῦμα ἀλάλον, conf. BARTHOLINVM de Morb. Bibl. Cap. XVIII. pag. m. 74. seqq. JOH. de MEY, Physiolog. Sacr. Part. IV. Cap. I. Loc. III. ad MATHEVM. IV. 24. pag. m. 496. Excell. ALBERTI Medicin. Theolog. Dissert. X. de Medi-*

ci.

cina Christi miraculos. §. VI. pap. 638. seqq. morbo longe a nostro diuerso laborantes denotet, ac Noctambuli conuenientius, Sermone patrio ex quorandam interpretatione *Nachwänderer* dicantur. Nostram etiam non est diuersa, autorum sententias easque interdum satis paradoxas, & vero parum similes de *Causis Somnambalationis* conuellere, sufficit, quod eandem in nostro aegro conspicuam, *Plethoram* nempe, deprehenderimus. Interim non omnes ex sala sanguinis abundantia factos esse noctambulos, adfirmamus, quam vnus rei plures esse possint causae, sed easdem suis autoribus defendendas relinquimus. Id enim in omnibus, quas perlegimus, obseruationibus, peccatam esse videtur, quod parum solliciti fuerint autores in consignanda corporis constitutione, sed potius ridiculos, & interdum satis mirandos tantum effectus, descriptos reliquerint, quare iudicatu difficillimum est, quae corporis crasis & conditio, animam ad tam mirabiles motus stimulent suscipiendos. Sanguinem alias laudabilem, sola quantitate peccantem, & ad spissescentiam forte pronum, in nostro aegro primariam mali fuisse causam, vel ex eo constat, quod venaesectione admissa, per tempus quietior fuerit redditus, cui consimilia sentiunt & Excell. ALBERTVS *Loc. citat.* & Excell. JVNCKERVS *Conspect. Med. Pract. Tab. CXXIV. num. III. pag. 934.* Imo prono inde alueo fluit subsequens morbi, omino Sontici, ratio

tio sufficiens. Nam matrimonii illecebras, iuuenis plethoricus, temperamento ad voluptatem veneream prae ceteris inclinante sanguineo eminentissime praeditus, in aetatis flore constitutus, iuuenulam coniugem, non inuenuitam, rerum nouarum, quale praeprimis sexus sequioris vitium censetur, cupidissimam, & quidem earum, quae tanta suauitate se gratas reddant, & puellas mirum in modum adficiunt, stimulantque vt leges muliebris patientiae, eo lubentius quo saepius accipiant, nactus vxorem, non mediocriter sane apertas, vt ex eius colore paulo post consumptum coniugium sine alia euidenti causa in pallidum mutato recte conicitur, sed maxime patulas praebuit aures, vnde partim subtiliores magisque spirituosos, tenues, serotas sanguini subtraxit partes, & ideo vniuersali eius spiffescentiae ansam dedit; partim vberiore versus infimi ventris viscera congestionem effecit, qua sub hypochondriis, & venae portae systemate ortum traxit infarctus, & per consequens ipse affectus melancholicus, temperamento sanguineo prae omnibus allis admodum familiaris. Vnde patet, quod mutatum laboriosior vitae genus, humores reddiderit fluxiliores, tenuiores eisque aequaliter in corpore distribuendis profuerit, & integrae fanitatis restitutionem, & restitutae conseruationem, adhibitis quae praesenti malo adcommodata videbantur, maxime effecerit.

Sua

Sua vero sponte ex praesenti casu sequentia fluunt Spec. VIII. c. confectaria. I. Somnambalatio strictè dici nequit morbo, II. Aliis tamen morbis superuenire, an sanique praebere, facile potest; III. Somnambalatio sanguineo temperamento non inconsuetus morbus est; IV. Plethora somnambalationis merito causa dici potest; V. Somnambalatio sanguinae in orgasmum coacto maxime sese exerit, in subiectis adhuc adfectum inclinantibus, hincque incrementa etiam capit; VI. Quod pariter dicendum est de aere calido sanguinem exaestuante; VII. Veneris usus modum excedens, plethoricis, praesertim iuuenibus, & spongioso corpore indutis, periculosus est; VIII. Venus nimia in corpore emittente plethorico melancholiae hypochondriacae excitandae multum fauet; IX. Veneris usus non dimetiendus ex carnis stimulo, sed corporis robore, & virium praestantia, ut quid valeant lumbi, quid ferre recuseat, non per fatalem experientiam, sed moderatum adfectuum usum discatur, quam parum autem voluptuosi, hac in parte rationis sane legibus auscultant, effectus indices probant, donec sero cum phrygibus demum sapiant; X. Laboriosior vitae genus, praestantissimum est plethoricorum, tam morbis a sanguinis copia & crassi deductis curandis, quam praeservandis, remedium, ut apud eos praesertim valeat dieterium

nos age tutus eris.

OB

OBSERVATIO VIII.

*Insolentiores medicamentorum
formulae.*

Seria satis, diu tractata sunt, nunc ad relaxan-
dam mentem formularum quarundam ra-
riorum, mirae sane compositionis, adparatum
in lucem proferemus. Risum teneatis preca-
mur amici, nec DEMOCRITVM, mundi
stultitiam cachinno excipere salitum, sed eos
quos ex TROPHONII antro admodum tri-
stes rediisse constat, aut HERACLITVM, si
placet, imitemini, quia sane consultius videtur,
oculis fletu disfluentibus incedere, quam risu
ilia rumpere, quando de corio humano ludi-
tur. Fabulas nobis saperet, fallendi temporis
causa excogitatas, urbem vndiquaque celebrem
Wratislaviam, inter medicos omni laude di-
gnos, circumpurpuratos etiam agyras alere, &
ejus fursuris Naturae ministros, Hygeae sacer-
dotes, nomen tam sanctum quidem circumfe-
rentes, ominis autem admodum parum, nisi
ipsa nos aliud edocuisset experientia rerum ma-
gistra. Homines sumus, & humani a nobis
nihil est alienum, nullumque magis nos
imbecillitatis memores esse jubet, quam lapsus
& error. Hi tamen, dum asserere quolibet cras-
siores sunt, vitii in humanum genus, vicinum-
que commissi, aut experimenti per mortes alio-
rum facti, non parrocinium, non excusationem
praestant, quippe quod pro medicis, qui Do-
ctoris

ctoris titulo superbiunt, & ab alio elaboratis
 differtationum plagulis, quarum se subscripto
 nomine, prece & pretio emptos autores ven-
 ditant, (juri naturali id non repugnare putan-
 tes, quod enim quis per alium facit, per se fe-
 cisse putatur) chartaque pergamena, specioso
 sigillo roborata, ceu priuilegio impune occi-
 dendi, sese munitos perhibent, praesumptio mi-
 litat, non errandi facultatis, quod circum fora-
 neorum Rerniotomorum Castration-admini-
 stratorum, cataraetodepressorum rhizotorum
 miropolarum, dentifrangibulorum, vroman-
 tarum, serpenti captatorum, & reliquorum
 castissimae medicinae, vt muscerda piperi, sese
 imiscentium nebulonum est, sed artificii, quod
 titulo per solutam pecuniam adquisito toti
 mortalium gregi persuadere conantur. Quam
 vanas autem, sic alienis plumis, quamuis im-
 merito, vestiti, spes hominum reddant, cre-
 dulamque plebem, vt infantes crepundiis, de-
 cinant, indies magis magisque patescit,
 quam specimina edant, que vel artis ignarissi-
 mus, albo minime calculo notare possit sed
 ad rem, penes SELECTOR, iudicium esto.

Ordinatum scimus *Clysterem emollientem*, cui
 integrae tres vnicae *Sacchari Saturui*, addi iu-
 bebantur. Pharmacopaeus ab hac insolita
 formula perterritus, ipsum adiit medicum,
 humaniter ab eo soistans, an id forte fortuna
 calami lapsu factam fuerit? Sed re penitus in-
 quisita, mox, vbi aqua haereret, animadu-
 tebat,

tebat, bonus enim medicus, sãlem illum dulcescentem plumbi, per acidam vegetabile corrosi, atomis grauidum, pro salis indici, id est Sacchari quandam speciem habuit. Melioria vero a pharmacopeo edoctus, SATVRNI praescriptum in THOMAE Saccharum commutauit, ac, ne tamen totus errasse videretur, plumbei concreti duas drachmas adiecit. Cui vsui nescimus, quum omnia a Saturno profecta, merito inter perniciosissima venena numerentur, intra corpus videlicet sumta, imo ne externum vsum diu nimis continuatum non adeo securum indicent exercitatiores practici, conf. BOERHAAVE *Elem. Chem. Part. II. Pag. m. 309.* Excell. SCHVLTZE *Praelect. ad Dispensat. Brandenburg titul. Acet. Saturnum. pag. 4.* vt iam non dicamus, quid Saturni Saccharum, potenter adstringendi virtute praeclarissimum, ad enema emolliendi titulo insignitum, conferre debuerit.

Non leuiori modo, licet non cum tanto corporis aegroti, sed crumenaе potius damno, in regulas, si non artis, prudentiaе tamen quae medicum practicum decet, ab alio porro peccatum est. Laboranti nempe cui cuidam, non honorationi, aut ingenti pecuniae vi instructo, sed ex artificum mechanicorum tribu, spontaneo vomitu, emplastrum quoddam stomachale praescriptum est, ex Oleo, quod propter consistentiam butyraceam, balsamum communiter vocant, Nucis moschatie expresso

Spec. VII.

D

presso

presso, & aliquod guttis Oleorum destillatorum, Carai Caryophyllorum &c. maritato, addita *uncica una cum semisse, Theriacae coelestis*. Lubenter nunc tacemus, quod formula ista, emplastri more illinenda plane inepta fuerit, quia theriaca talis, non pultis ad instar ductilis est, sed extracti paululum consistentioris, duriusculi faciem prae se fert, nec ab addita balsami & oleorum portione, quae ad redigendam in emplastri formam impar erat, valde diluatur; Sed pretium considerari volumus, quod in vnicō emplastro, ultra XXXVI. Florenos imperiales ascendens, per taxam qua vnum granum vnius grossi Bohemici pretio venit, inuentum est. Monitus ergo hac de causa a pharmacopoeo medicus, *Coelestem* in ANDROMACHI *Theriacam* commutandam esse consultius duxit, licet pretio longe viliorem viribus tamen hoc in casu si non superiorem, certe haud inferiorem, & titulo emplastri magis conuenientem.

Quibus encheirifibus deinde sequentem formulam misceat pharmacopoeus, aliis excogitandum relinquimus, cui sub signatura *Potiusculae analepticae* ex aquis diapnoicis, aromaticis, & analepticis, syrapis quibusdam, & id genus aliis, constantis, & in Jalappium multatae, cochleatim sumendae, vncia semis *Vnguenti neruini* addi praecepit medicus quidam, egregie me castor! neruis relaxatis remedio vinctuoso, & externo tantum vsui destinato prospecturus.
Pari

Pari forte passu ambulat vnguentum sequens ex *Emplastro Comitissae, & unguento ad rupturas FELICIS WVERTZII*, combinandum, quam sub hoc titulo, vllum dispensatorium, quantum quidem nos scimus, neque vnguentum, neque emplastrum exhibeat, sed mutatis nominibus vtrumque, nempe Vnguentum Comitissae, & emplastrum dicti autoris ad rupturas, rapidaeefere duritiei reperiatur. Lapsum calami forte diceres, nisi hanc excusationem peritia medici, qui forsitan nec vnguentum ordinatum nec emplastrum, vnquam se oculis vidisse gloriari iure potest, id prohiberet, alias sane nec titulos remediorum inter se mutaret, nec anaticam portionem, tam compacto emplastro in vnguenti formam emolliendo insufficientem ordinaret.

Ab eodera etiam sequens, nisi omnia nos fallunt, profecta est formula, quam Phthifico consumato, & ab ordinario medico, iam prognostico derelicto, exhibendam praescripsit, *solutas* nempe in *vini spiritu Resinas Jalappae & scammoniei*, anatica portione, *ad VIII. grana*, pro aluo subducenda, quibus etiam adeo subducta est, vt durante adhuc remedii operatione, aeger viribus dudum, per morbi quem passus est vehementiam & diurnitatem, exhaustus, vltra centies purgatus intra nycthi-meron, diem obierit supremum.

Haec ad pharmacopoeorum manus peruenta sunt, quas vero, qui priuatam dispensationem

nem ex his exercere solent, egregias formulas concinnare non verebuntur, ex speciminibus allatis conici facile poterit. Imo ne etiam huius rei experimentum desideretur, quod sequitur adnectere, animus est. Curae vernali ceu prophylacticae, cui civis quidam vrbis cum tota familia, a multis retro annis aduetus fuit, & multam inde a subsequenter morbis immunitatem & praeservationem sibi persuasit, medicus adhibetur, vt scilicet Venae sectionem quibus per aetatem conueniens censetur, & post eandem hero & herae, liberis & famulis, iunioribus & adultis, blandam laxationem, postmodum sanguinem sic dicta purificantia ordinaret, aut ex domestico suo apparatu porrigeret. Annuit libenter medicus nummo aureo conductus, & celebrata in quibusdam phlebotomia, puluerem purgantem suae compositionis ipsemet transmittit, qui chartulae inclusus signabatur: *Puluis laxatiuus pro integra domo: Purgier = Pulver vors ganze Hauß.* Pater Familias admiratus pulueris sat magnam portionem, nesciusque doses pro singulis, siue pueris siue adultis, iunioribus aut aetate confectis, nulla namque ratione annorum aut virium expressa legebatur, medicum tam minus adcuratum missum facit, aliumque rei suae melius consulentem aduocat. Paulo post ancilla proprio ausu, purgandi sine, integram dicti pulueris molem, vna vice deglutens, ingentibus & intolerabilibus ad creparum

ram

ram inflati ventris torminibus adfcitur, & intra viginti quatuor horarum spatium, conuulsa quidem, non vero purgata moritur.

Nonne in eiusmodi medicos quadrant
PLINII *Histor. Nat. Lib. XXIX. Cap. I. pag. m.*
 592. effutita scommata? qui itaque hercule! in
hac artium sola evenit, inquit, ut cuicumque medi-
cum se professo statim credatur, cum sit periculum
in nullo mendacio maius. Non tamen illud intue-
mur: adeo blanda est sperandi pro se cuique dulce-
do. Nulla praeterea lex, quae puniat inscitiam
capitalem, nullum exemplum vindictae. Discunt
periculis nostris & experimenta per mortes agunt.
Medicoque tantum hominem occidisse impietas sum-
ma est. Quinimo transit conuitium, & intempe-
rantia culpatur, utroque qui periere arguantur.
Sed cui bono tam in altitudinem mea trabe euolo?
 verba sunt **SEMPRONII GRACCHI** in
Herm. Medicin. Lib. II. Sect. IV. pag. 275. quae hoc
 loco propter materiae ad finitatem repetita
LECTORES perlegere non grauabantur,
 ranquam huc bene multum facientia, cui, ni-
 si ut malum, cui remedia opponenda essent exasperetur?
 quis enim eius hodie curationem sperare potest? In-
 terea patitur aegrotus, patitur iustus patitur respublica,
 ipseque Rex. Ipsi autem hi paraboloni, hi nothi, hii
 barbari ab iis, quas recensuimus parentibus prognati,
 ex funesto salutis humanae fato ditescant, & tertianam
 quartanue partem e Charonteo, cymba ab iis enecat-
 tos transferentis, stipendio, lucri loco venantur,
 unde praeterea illorum quoque crumenae pingue-
 scunt, saltem vita conseruatur, qui horum homi-
 num scelera pingui terra tegunt, h. e. demortuorum
 ora, sibi met similissima materia infarciunt, ut suum
 homicidam prodeve nequeant. Verum

*O! miseræ leges, quæ talia crimina fertis !
 O! coeci reges, qui rem non cernitis istam!
 Vos, quibus imperium est, qui mundi fraena te-
 netis*

*Ne tantum tolerate nefas, hanc tollite pestem;
 Consulite humano generi, quod nocte dieque
 Horum carnificum culpa mittuntur ad orcum!
 Vel perfecte artes discant, vel non medeantur,
 Nam si aliae peccant artes, tolerabile certe est,
 Haec vero nisi sit perfecta, est plena pericli,
 Et saevit tanquam occulta atque domestica pestis.*

OBSERVATIO IX.

Dolores haemorrhoidales & nephritici, ab Incongruo Elixirii Proprietatis PARACELSI, usu vehementissimi,

Quinquaginta annorum vir, admodum obesus pleththoricus caeterum in diaeta, lauta, eupepta, sine magnis curis vivens, aliquod liberorum pater, hernia simul scrotali laborans, vitamque vivens admodum, ratione officii sui, mobilem, ita ut indies circumcursitando se fatigare habuerit necesse, Anno MDCCXXXV. circa Junii initium, aere vehementer calido, sibi non ex omni parte sanus, sed ciborum quodam fastidio, ventriculi imbecillitate, artuumque lassitudine vexari videtur. His ut in principio obstaret, ne seculo medicina paretur, quum mala per longas inualeant moras proprio consilio, antequam consuetos cursus obiret, satis bonam *Elixirii Proprietatis*, (quale chemici circumforanei singulis

gulis nundinis publice venum exponunt) portionem ebibit. Currit deinde per aliquot horas, domum que repetit, at tam subitaneo tentatur morbo, vt extrema instare ipsemet credat. Vehementissimis enim & omnino intolerabilibus in regione renali, & circa os sacrum perfoditur doloribus, lancinantibus, vrentibus, pungentibus spasticis. Continuus porro aderat tenesmus, excretio tamen aluinarum fecum nulla, vrinae non aliter nisi guttatim profluentis ardor maximus, coli intestini dolores nulli pares, imo vt aeger loquebatur contorsiones ructus crebri, singultus insolentior intercurrentes, extrema mortui ad instar pallida, facies fere hippocratica, sudores copiosi gelidissimi, quies nulla, mortis metus. Ad auxilium aduolantes largissimam pulueris antispasmodici flauī exhibuimus portionem, sed absque notabili fructu, Clysterem, ex herbis emallientibus, carminutis, tonicis lacte coctis, & multo oleo lini recenti (tanquam singulari in spasticis intestinorum stricturis specifico) maritatum iniicere curauimus. Sub ducta mox aluo, & repetito puluere, aeger in extrema omnino redactus, non leuamen tantum notabile, sed & multam restitutionis spem interum concepit, praesertim quum vrina, quae coloris erat rabicundissimi, paululum turbida, & copiosissimo sabulo, & lapillis milii granum magnitudine superantibus diues, libere & sine molestia fluere inciperet. Clysteris versus noctem

D 4

sua

suademus repetitionem, pulueris deinde antispasmodicos Halenses ordinamus, quibus mixtura, ex Mixtura simpl. & Spiritu Nitri dulci, paucis laudani liquidi SYDENHAMI guttis infecta, aliquoties per diem interposita est, ut blanda diapnae excitaretur. Altero die adhuc semel clysterem in usum vocamus, potum porro suademus multum, diluentem, citri succo probe acidulatum, qua methodo, bono cum Deo, omnia pacatiora reddita sunt, breuique aeger, administrata in pede venae sectione conualuit.

SCHOLION.

Dici non potest, quantas in humano corpore turbas excitat *Aloes* abusus. Maximam partem enim inde deducenda est haemorrhoidaria, nostro aeuo omnibus fere familiaris, constitutio. Paucae tam honoratiorum quam plebeiae reperiuntur domus, in quibus non lagena Elixirio proprietatis, quod communiter stomachicum *Magen-Tropffen* vocant, plena, aut pilulis purgantibus, praeter aloen nihil ferre in se continentibus cephalicarum, ut plurimum titulo superbientibus, grauidi scatula vel pyxis, ad manus esset, & haec remediorum ex vulgi sententia fere vniuersalium farrago, a circumforaneis, vili pretio emitur omnibusque iunioribus & adultis, sine habito temperamenti, aetatis, sexus, morbi, circumstantiarum discrimine, sedulo obtruditur, ut gyrtas, barbitonfores, omnisque generis manducastros tace

cea

ceamus, ad Elixirium PARACELSI, tanquam ad sacram anchoram confugientes, quum omnis eorum in hoc remedio, spes & artificium limites inueniat. At non solum in quotidiano vsu, sed etiam, & quidem maxime, in larga dosi peccatur, quam non ad guttas inadulro, sed ad cochlearia & vncias metiuntur. Aloen ad tantam apud omnes aestimationem peruenisse, praeter fumienduli illius PARACELSI, eiusque adseclarum sesquipedalia elogia, mirum in modum ebaccinata, ex pia forte superstitione deducendum est, quod in sacro codice relatum legunt, sanctissimum Saluatoris demortuum corpus, *Aloe & Myrrha* per NICODEMVM, ante sepulturam, Iudaeorum more conditum fuisse. JOHAN. *Cap. XIX. vers. 39. 40.* Quenam vero pro tanto calidistimarum specierum abusu inde petenda sint argumenta nostrum definire non est; nec illa maius pretium valent, quibus, ab vtriusque vi putredinem a cadauere extincto arcendi, ad effectus huius farinae in vino corpore exercendos, progreditur. Talia respuit humani corporis conditio, solo eoque placido motu, & inde pendentibus superflui secretionis, & excretionis, non vero fictitia balsamationis, conseruanda. Insunt enim Aloe, Myrrhae, Croco, imoque ipsi vini spiritui, ex quibus videlicet Elixir Proprietatis vulgari more componitur, vel potius crude miscetur, particulae resinosae, oleosae, sulphureae, volatiles,

D 5

admo-

admodum mobiles, sanguinem & humores rarefacientes, vehementer impellentes, vno verbo in enormem orgasmum cogentes, quare etiam fit, vt subiecta ad quaslibet haemorrhagias concitent, aut saltem ad molimina haemorrhagica, eo interim molestiora periculosiora, quo minus in actum erumpunt, disponant, indeque congestionibus, infarctibus, stasibus, ardori, inflammationibus, spasms, doloribus, convulsionibus, viscerum in infimo ventre stricturis, circa venam portae, vterum, & hypochondria imprimis, exanthematibus purpuraceis, quae communiter scorbutica dicunt, nephritidi, rheumatismo, podagrae, calculo, passioni hystericae, ileo haematitidi voluulo, colicae spasticae, haemorrhoidibus coecis, imo & praeter necessitatem fluentibus, haemorrhagiis nimis, insolitis, periculi & aleae plenis, & sexcentis aliis, (quae si locus tempusque permitteret, copiosissimis observationibus hucusque in praxi notatis, luculenter probare facile possemus) ansam subministrant & occasionem. Nobis sufficit praesens casus, vbi damnum ab hoc remedio causatum adeo manifestum erat, vt illud aliunde repetere velle, stultitia esset. Discant igitur huius medicamenti fautores in posterum cautius cum eo mercari, & alienis periculis, vili profecto pretio, sapientiam emant. Prudentem vero & circumspectum aloeticorum, etiam huius Elixirii, absit vt damnemus, vsum, quia nos metipsi eadem, sperato

rato

rato fructu, praesertim aloen resina sua, quae ad pauca grana canibus, imo magni corporis molosso, praesentissimum est venenum, priuatam, saepius exhibemus, temerarium abusum, non moderatum prudentemque usum, exacerantes. Periculo sane non caruit aeger, quum praeter motas haemorrhoidales, spasmos intestinorae insignes, etiam mictum cruentum, imo & ipsum sanguinis vomitum moliretur natura. Quid enim aliud Sphincteris spastica constrictio, regionis renalis dolor lancinans, ructus & singultus denotent, dicant qui poterint. Curam quod attinet, eandem morbo conuenientem fuisse nemo mente sanus negabit, praesertim quum exitus breui exoptatus acta probarit. Opiata hoc in casu adhibita, ne timidissimus quidem, & maxime circumspectus practicus inculpabit, huc autem, propter vim membranas ultra modum strictas relaxantem, haud parum facientia. Puluerem antispasmodicum flauum, nullum alium esse scias, quam Halensem, loco cinabaris, cum aliquot guttis Tincturae opii crocatae & Essentia castorei irroratum, haud spernendarum in quibusdam casibus virium. Facile igitur coniectu est, aegrum per omnem morbi decursum, vix integrum opii granum, certe non duo absumsisse. In dosi vero antispasmodici Halensis pulueris, non adeo scrupulosi fuimus, quem non ad scrupulos, qui profecto hic parum effecissent, sed ad integras drachmas ex-

hi.

hibuimus, praeter spasmos demulcentem, alium nacti effectum, nempe blandam alui solutionem. Oleum lini, modo recens sit, iterum atque iterum commendamus, haec enim eo superius, in domanda colica spastica, imo & ipso voluulo, nullum nobis ^{boni Sina} innotuit, absque vilo etiam additamento, clysteris loco, rebus sic exigentibus, in sufficienti quantitate, tepide iniecto imo cochleari vno vel altero, per os adsumto. Non enim est quod calidum iudices, magna enim inest ei aquae quantitas, & mucilaginosae substantiae, vnde etiam a pictoribus, non nisi admodum vetustum, aut prius cum terreis & Saturninis in vernicem coctum, temperandis pigmentis adhiberi possit, quia recens nunquam siccescit. Aliud vero dicendum est, de antiquo, quod rancorem cuticulamque contraxit, & medicis vsibus omnino propter orgasmicam vim, quam sapor contractus aeris satis probat, ineptum est.

Confectaria quae ex hoc casu eliciuntur praecipua sunt sequentia: I. Aloetica plethoricis, & ad sanguinis orgasmum facilem dispositis, aut nunquam, aut cum magna circumspectione sunt exhibenda; II. Eo igitur vehementius nocent, eoque certius, quo majori dosi ingurgitantur; III. Aloes in substantia vsurpata, minores excitat turbas, quam vini spiritu resoluta; IV. Eopraesentius Aloeticorum damnum est, quo magis actiuus & calidioribus speciebus maritata sunt, vt fieri consuevit in Elixirio
pro-

proprietatis; V. Aestus aeris externus aloeticorum intra corpus sumtorum, vim sanguinem expandendi, & in orgasmum cogendi, ultra modum iuvat; VI. Idem etiam dicendum est, de corporis motu, praesertim per cursum; VII. Corpus plethoricum, sensibile, ad molimina quidem haemorrhagica, sed actuales sanguinis eruptiones non aequae, dispositum, funestissima ab aloeticis, praesertim resolutis, patitur symptomata; IX. Motus haemorrhagici in corpore plethorico, per abusum aloeticorum excitati, periculosissimi sunt; X. Idem credendum est de spasmodicis enormioribus, per sanguinis a remedio calido commoti orgasmum, suscitatis. XI. In tali casu nitrata, & salina media, non parca sed liberali manu distributa, optimum edunt effectum; XII. Eiusmodi motus, quos non ex deliberato & quasi praemeditato consilio natura excitat, sed ad quos ex improviso praeter voluntatem maxima vi stimulat, & quasi rapitur, opiata prudenter adhibita ferunt, non tamen curandi, quod plane in eiusmodi casibus urgentibus frustraneum reperitur, sed tempus tantum lucrandi sine, ut quae facta opus sunt, commodius, & minori cum molestia fiant.

OB-

OBSERVATIO X.

D. GOTHOFREDI HENRICI
BVRGHARTI, Medici Wratislaviensis.

Erysipelas vesiculosum, post haemorrhagiam Vteri.

§. I.

Rustica quaedam mulier, duriori vitae ad-
suetata, habita corporis strictiori praedita,
aetate aliquot annorum supra trigessimum
transacta, per biennium fere mensium tam a-
nomalias, quam plenariam suppressivam, sine
notabili tamen, ob vitae genus laboriosum,
molestia, passa, Anno MDCCXXXV, Mense
Februario, urgente frigore, aliquot mille pas-
sum iter pedestre suscepit, aerisque iniuriis
corpore vestimentis parum munito, sese in
consulto exposuit, licet iam per aliquot tem-
pus, de insigni artuum lassitudine, & obtuso
capitis dolore, conquereretur, quae tamen
parum curavit, grauedinem sibi met praedi-
cens.

§. II.

Medio itineris spatio vix emenso, tanta la-
borare incipit lassitudine, viriumque subitanea
resolutione, ut sibi apoplexiam imminere me-
ruat, terraeque adfidere cogeretur; quo facto,
tam vehementibus, & quasi per incantationem
introducitis spasticis doloribus subito oriundis
in abdomine tentatur, sanguisque per vteri
va-

va-

vaginam tanto cum furore, tantaque copia prorumpit, vt mortem ex haemorrhagia adeo enormi, ante foras esse non iniuste credat misera, & medio in campo ab omni humano confortio, auxilioque remota femina.

§. III.

Quum vero metus, vt in prouerbio dicitur, homini calcar addat, pedesque faciat, aegra inter sacrum & Saxum iacens, quae supersunt, omnes recolligit vires, & ne frigori perendum ipsi sit, domum non adeo longe disitam repetere tentat. Repetiit etiam viribus omnibus exhausta.

§. IV.

Domo vix ingressa, tam subito, vt exorta est, iterum sua sponte cessat vteri haemorrhagia, quam e vestigio excepit vehemens horror, intolerabilibus infimi ventris doloribus, lancinando molestissimis stipatus, cui mox calor intensissimus, doloribus haud imminutis succesfit. Hanc fabulae scaenam lectulo adfixa, inter varia quidem, ast irrita muliercularum consilia, per duos tresue dies lufit.

§. V.

Mihi deinde cura committitur. Quum aegram visitare dolores lancinantes reperio, eodem quo coeperunt furore perseverantes, superuentos porro extremorum artuum, manuum videlicet pedumue spasmos, Febrem continuam inflammatoriam, deuios mentis ab-

aberrationes, faciem in dextro latere tumidam & inflammatam, vno verbo Erysipelate obfessam.

§. VI.

Dicto prognostico non adeo bono, monitaeque, de insigni quo versari videbatur periculo, aegrae, pulueres ex nitro multo, cum Antimonio diaphoretico, ob sulphur quo pollet & salina spicula, insigni virtute discutiente praedito (*) [quidquid etiam in contrarium dicant, qui chemiam non per repetitum artis usum, sed librorum solummodo lectionem norunt) maritatos, larga dosi porrigo, subiuncta mixtura diapnoico-resolvente, ex Pimpinellae albae Essentia mitiori, Mixtura simplicis, & spiritu nitri dulci parata, repetitis vicibus, sed in refracta dosi, adhibenda, suadebatur insuper potus multus, aquasus, frigidus.

[*] Consentientem hac in parte habeo oculatissimum SCHVLTZIVM in *Praelect. ad Dispensator. Brandenburg. Tit. Antim. Diaph. pag. 14.* qui testatur, *sub tali calciformi substantia omnino aliquid nobilius, & simplici quouis alio, absorbente; nempe diapnoicum seu diaphoreticum, scilicet quod insensibilem transpirationem excitat, conservat, auget, latere.* Sulphureum autem id esse, praeter reliqua tentamina, sola in mortario paulo concitata huius concreti tritura, cognoscitur.

§. VII.

His per nyctimeron ex praescripto usurpatis sedulo, dolores lancinantes paululum re-

re-

remittunt, & liberiori reddita transpiratione tota facies mirum in modum intumuit, & erysipelate obsessa est. Oculos, nasum, palpebras, frontem, genas, mentum, labia adeo eleuauit tumor, ut vix inter se amplius distinguere potuerint, & caput peripheria duplo maiori praeditum videretur.

§. VIII.

Continuantur consueto more remedia, quorum usus, post vnum vel alterum diem, Vesicae in tumida facie surgunt, Imperialem magnitudine aequantes, ichorem flavescentem, non aliter ac per cantharides excitatae, fundentes. Quibus visis aegram bono esse animo iussi, praesertim quum febris multum vehementiae perderet, & exactos paroxifmos formare inciperet, qui eius exacerbationem circa vesperam imminentem significabant, adductis simul in testimonium doloribus lancinantibus, eodem tempore recurrentibus, & post mediam noctem durantibus, satis notabili quidem atrocitatis suae parte priuatis.

§. IX.

In hoc statu, quamuis de die in diem mitiori reddito, quum per duas & quot excurreret septimanas adhuc permanserit, cum sanitate in gratiam iterum rediit, remediis iisdem, eademque methodo adhibitis. Vt autem naturae ex omnibus partibus satis fieret, plenarie restitutae venae sectionem, consulto hucusque

E

omif

omissam, in pede celebrandam suadeo, qua per acta, per Dei auxilium sana dimittebatur.

§. X.

Si *Erysipelas* istud *Vesiculosum*, ad febrium classem quae ab HIPPOCRATE πεμφιγώδεις, ἰδεῖν δεῖνοι, *Lib. VI. Epidem. Sect. I. Aph. 51.* dicuntur, referre velles, per me quidem licitum esset, quamvis ego certo persuasus & experientia edoctus sum, febrem pemphigodem, ab erysipelate vesiculoso, diuersum quid esse, imo si non omnis me fallat memoria, ipsum Senem Erysipelatis vesiculosi mentionem fecisse, licet locus quo factum est, iam non occurrat. τὸ ἐρυσιπέλωσ ἐκκομμένον quidem *Sect. V. Aph. 29.* & *Sect. VII. Aph. 20.* Ignis sacri mentio iniicitur, cui σηπέδων ἢ, ἐκποήσις superuenit, quae tamen praedicata, non πεμφιγες, vesiculae, sed ulcera, putredinem & suppurationem, vno verbo inflammationem erysipelaceam, non per vesicas ichorosas, sed abscessum sese soluentem denotant. Forte Φόκταινοι, postulae illae, igni sacro nigro superuenientes, *Lib. VI. Epidem. Sect. VIII. Aph. 69.* cum nostris eadem censendae essent, nisi necroseos initia significare contendas. Interim tamen, idem ille COVS animum mihi addidit, quum ex eius decreto, περὶ τῆς Set. XXIII, Aph. 14. *Securius sit in Erysipelate tumorem & ruborem quam maxime foras verti, & internam, quam metui, inflammationem, partem externam, tanquam minus periculosam occupare cernerem.*

§. XI.

§. XI.

Mensium in ordinatum fluxum, & plenariam deinde suppressionem, tam enormiori veteri haemorrhagiae ansam dedisse, nullus dubito; Ipsum vero profluvium, tam a motu corporis, praeter vires eius suscepto, quam ab externo aere gelido, humores versus interiora pellente hincque molestissimos viscerum infimi ventris spasmos excitante, deriuandum esse, non immerito mihi videtur.

§. XII.

Idem ille frigidus atmosphaerae status, non exclusa mentis anxietate, partim subitaneae cessationis haemorrhagiae, partim etiam ob transpirationem cohibitam, impulso per corporis motum versus cutis tubulos sanguine, subsequente deinceps staseos, & per consequens febris inflammatoriae erysipelaceae causa mihi venit. Interum viscerum infimi ventris dolores, ratio possunt haberi sufficiens, ejusmodi inflammationem etiam ab his locis non multum absuisse, quos spasmos omnino pro motibus ab ipsa natura susceptis resolutoriis venditare nulla vetat ratio.

§. XIII.

Tumorem faciei & natas in eo vesicas laudabilem, atque quum egregiam ichoris copiam funderent, sufficientem iudicavi crisin. Nullum enim paucum esecriticum, jam antiqui tradiderunt. Me vero recte iudicasse morbi solutio felix satis superque demonstravit.

E 2

§. XIV.

§. XIV.

Hac idea morbi sic formata, curae institutae ratio satis adparet, orgasmus enim sanguinis erat temperandus, stasis praesertim interior discutienda, humorum impulsus versus peripheriam ducendus, transpiratio in ordinem redigenda, & superflui seri partes iam corruptae eliminandae. Quae quum remediis, quamvis primo intuitu oppido simplicibus & paucis, huic scopo tamen mire satisfaciuntibus & aptis efficerentur, corpusque quoad solidas partes incorruptum, nullaque in visceribus immedicabili labe adfectum esset, aliter fieri non potuit, quam ut annuente summi Numinis gratia conatibus, sanitati iterum restitueretur.

§. XV.

Dolores iternos, imo & extremorum spasmos, nullis anodynis adgressos, forte miraberis Lector, sed me tali medicorum haeresi imbutum esse scias, qui probe motus actiuos a passiuis distinguere didicerunt. Alea periculoque plena reperitur symptomataria methodus, quae, licet interdum per naturae lactam cum morbo & medico, eiusque robur excedens, exoptatum exitum sortiatur, ut plurimum tamen & medici & aegroti spes reddere fallaces solet. Primaria nempe, qua reliqua antecedunt, anodynorum imprimis papaueraceorum, virtus in eo consistit, ut fibras relaxent, vique sese stringendi spolient, unde dolores sistere solent. An vero in hoc casu & omnibus

bus

bus aliis, vbi natura per motus spasticos materiam corpori summe noxiam, & destructionem minitantem, in ordinem reducere & expellere conatur, arma hoc modo ipsi eripere aut ad minimum inutilia, malo debellando imparia reddere, prudentis, circumspecti, & conscientiosi sit medici, iudicent sagaciores, iudicabitque demum summus ac omnibus tremendus iudex.

§. XVI.

Ex hoc vero sequitur casu, quod; Inflammationes post haemorrhagias enormes sint paulo rariores; Interim tamen periculo plene; securiores vero, vbi tumor ruborque foras vertuntur; Erysipelas vesiculosum grauius simplici; Febrique continua stipatum, periculosissimum; Imprimis si suspicio internae inflammationis simul adsit; Dolores lancinantes infimi ventris febrili inflammatoriae iunctae, viscerum inflammatione obsessarum suspicionem iniiciant; & demum methodus medendi motus a centro ad peripheriam ducens, in febribus inflammatoriis, omnium securissima existat.

Mantissa

Ad Specim. VII. Satyrar. Med. Sil.

NUM. I.

D. GOTHOFREDI HENRICI
BVRGHARTI,

Medici Wratisl.

Dissertatio Epistolaris

Ad

Virum Excellentissimum Doctissimumque
DN. ANDREAM OTTOMARVM
GOELICKIVM,Med. D. & in Illustri ad Viadrum Academia
Profess. Medic. Publ. Ordinar. nec non Circuli
Lebusicensis Physicum,*Conscripta,*

Meditationes

De Thermometrorum Emendatione
continens.

VIR EXCELLENTISSIME

Praeceptor, Fautorque aeternum colende!

TAm arctum, tamque sanctum est amicitiae & necessitatis vinculum inter PHY-
SICAM, MATHESIN atque CHEMIAM,
vt vna absque reliquis quasi languescat aut
manca mutilaque omnino, luminibusque or-
bata deprehendatur. *Physicum*, id est corporum
naturalium, eorumque adfectionum ruspato-
rem se venditare, & *Mathesin*, quae motuum
vbique obuientium leges, aut quantitarum
effe

effectus explicat ignorare, & in *Chemia*, quae interiorum quasi corporum qualitatem, ceu optimus clavis, recludit, & extrorsum, ut in sensus cadant vertere scit, se hospitem esse fateri idem est, ac circulum sibi fingere velle quadratum. Coeca profecto est *Philosophia Naturalis*, utriusque scientiae adiumento, ceu utroque oculo, carens, aut lusca saltem si unius vel alterius ope destituatur. Superioris aevi, & canae testantur antiquitatis monumenta uberrime, quid valeant, aut ad communis vitae usum contulerint *Physicorum conatus*, speculationibus tantum cerebrinis innixi *Mathesin* alto spernentes supercilio, *Chemiā* ne nomine quidem noscentes. Mirum inde non est, si eiusmodi systemata perlegentibus nunc bilem nauseamque mouent, quum naturalium euentuum neque exactas relationes, neque sufficientes vel tantum probabiles, rationes referant, sed earum loco coruos, ut ita dicam, hiantes deludentia solum phantasmata, succo sanguineque destituta, discendi cupidis sistant, tricas tricas intexant, obscura reddant obscuriora, naturam quasi studio sese occultantem non nudam, non illustratam exhibeant, sed magis verborum nouiter exclusorum & nihil significantium caligine inuolutam depingant, & ita lectores multo confusiores, nequid peius dicam, quam antea fuerunt, dimittant. Nihil iam de *MEDICINA* in praesentis moneo, quam ibi incipere ait *HIPPOCRATES*

TES noster, ubi *Physica* desinit & ideo medicum ut euadat *Physicus* hortatur, quia damnum, quod a toto retro saeculis ex *Physicae sanioris* ignorantia passa est, & adhuc interdum patitur, omnibus proh dolor! bonis satis superque notum est, quamuis & illud fateri cogor, excedentem *Physices* amorem, nimiumque & interdum nullius usus pretiique minutias captans studium, praesenti praesertim tempore, nobilissimae *Arti* haud leuiora inflixisse vulnera. Talis igitur *Physices* cognitio, quae & *Medicinae*, toti humano generi amplissimam utilitatem praestanti, & communis vitae necessitati consulere potest, non aliunde nisi ex limpido *Matheos* & *Chemiae* fonte hauritur. Quae quum ita sint, & luce propria iam radiant, non opus est, ut uberius demonstraritar, quia neminem mihi, qui eruditi titulo superbire gestit, denegaturum calculum confido, TVque Ipsemet, VIR EXCELLEN-
TISSIME, cui id quod in *Physicis* noui, maximam partem debeo, propria edoctus experientia, non solum idem mihi, quando sermonem hac de re TEcum miscere licuit, sed & saepius publice fassus es, quam mihi aliisque tunc temporis, commilitonibus, *Naturalis scientiae* ad Excell. LOESCHERI ductum rudimenta instillares.

Prout igitur *Physices* dextra manus *Mathe-
fis*, *Chemia* sinistra merito saluta-ur; ita paucis omnino datum est, ut *αμφιδέξιοι* naturae Soratato-

tatores, id est in vtraque exercitati euadant, quia Mathefeos & Chemicæ amplitudo & difficultas multos a sui studio deterrere solent, accedit, quod *Adparatus* ad vtramque maxime necessarius haud exiguam requirat pecunie vim, & vacuis, quod dicitur, omnino manibus, præsertim in postrema, parum sane effici possit. Naturalium vero phaenomenon indagatiõni, tanquam finis a Physico sibi constituto, mathematicis & chemicis enheiribus adsequendo *Instrumenta* varia, eaque interdum satis pretiosa inferuiunt, quæ tamen, vt id quod intenditur præstent, adcuratissime summaque diligentia sint elaborata, & omni careant, quantum possibile vitio, necessum est, ne instrumenti, tanquam mediis, culpa, in errorem præcipiteretur operator, & tali modo aut in casum omnis abeat diligentia, tempusque & impensæ perdantur, aut falsæ opinioni, & ridiculæ cuidam haud raro hypothese, quod sæpius factum esse libri loquuntur, ansa præbeatur atque occasio. Hinc omnem ingenii aciem impendere consueti sunt Physici, quo instrumenta, faciendis experimentis idonea, quibus salis Naturam, vt nuda adpareat, suaque mysteria reuelet, cogunt, magis magisque emendent, & adcuratiora reddant; Imo non exiguam sibi comparasse laudem putant, si quid hoc in casu solidi præstitisse, iure meritoque gloriantur, aut cum PITHAGORA τὸ ἴνυενι, exclamare possint. Hic fortassis

me, vt caeteros exercuit stimulus, horas aliquot, ab aliis laboribus vacuas impendere, vt quæ in eiusmodi Instrumentis adhuc notauit vitia, vsum eorundem, aut difficilem redditur, aut, quo ab omni parte perfecta dici queant, impediencia, quantum potui, emendarentur. Ita ante biennium fere ex **ILLVSTRIS REGIAE BORVSSIACAE SCIENTIARVM SOCIETATIS** Jussu, quum me suis adscribere decreuerit, eiusmodi specimen Berolinum transmissi, quod *Nouam* **HYDRO-ROLOGII**, ex *Argento vino* confecti, & ab omnibus morbis, quibus alias hae machinae aquam in se continentes laborare solent, feliciter sanati *inventionem* exhibuit. Jam aliud adgredior intrumentum, quod, quo vtilius in **Experimentalis Physica** censetur, quo notius est, & quo longius adhuc distat ab extremo, quem meretur perfectionis gradu; eo magis emendationem a pluribus, iisque **Exercitatissimis** Viris dubia forte, & interdum plane frustra tentatam, postulare videtur. Mixtum quasi est, ex **Mathematicis** nempe & **Chemicis** principiis, & mixtam ideo per vtriusque scientiae ad manicula poscit opem.

Vides ergo **VIR EXCELLENTISSIME** causam & rationem cur tentamina huc vsque circa *Thermometri Emendationem* suscepta, viris etiam maximis, ex voto non successerint, quia propositam sanationem, ex vnico tantum, non vtroque fonte haurire, aut deriuare adnisi sunt

sunt, manifesto testimonio, non solam Mathe-
sin, non solam Chemiam, sed amicabili inter se
quasi connubio iunctas, id quod in Physica
perfectum expectatur, praestare tantum posse,
tantum solere. Quomodo itaque susceptum
in me tentamen, adsequiturum sit finem ex-
optatum, quam feliciter proposita emendatio
sucedet, **TE, VIR EXCELLENTISSIME,**
•Judicem constitutum volo, eo lubentius, quo
TVA in iudicando dexteritas, & in Physicis,
ac tam Mathematicis, quam Chemicis rebus,
cognitio mihi notior est, & animi **TVI** in me
propensionem saepius expertus sum. Vale
interim **PRAECEPTOR OPTIME, FAV-**
TORVM INTEGERRIME meque amare
perge. Dabam Wratisl. Prid. Kal. Maji An.
MDCCXXX.

De Thermometrorum Emendatione

Meditationes.

§. I.

Omniū quae exstant Thermometrorum
optimum adhuc habetur *Florentinum*, quod
ex phiola vitrea construitur, cuius collum,
circiter tres pedes & quod excurrit, longum,
vnam vero vel duas lineas quoad diametrum
latum est, venter vero, sive globulus tubo
infra adnexus, digitifere plus minus diametro
gaudet. Repleta deinde per certas encheiri-
fes sphaera (quae pariter ac tubas ex pelluci-
dissimo, quod album dicunt, vitro conflata sit,
ne-

necessum est) Vini Spiritu, colore quodam diaphano, sine flauo, violaceo, rubro &c. tincto ; aereque intra tubum contento, quantum licet expulso, ne spiritus motum, ascendendo & descendendo absoluendum, impediatur & remoretur, hermetice, quod aiunt, orificium tubuli sigillatur & arte clauditur, postea sic instructa phiola asserculae perpendiculari, in certa aequalia spatia, gradus vocata, diuisae, ita adaptatur, vt spiritus intra vitrum contentus, aeris diuersa temperie aut rarefactus, aut condensatus, caloris & Frigoris incrementa varia, & decrementa, significet, & determinet.

§. II

Multis vero hoc instrumentum defectibus, vsum eius parum adcuratum efficientibus, laborare, experientia constat ; quorum primariiprehenduntur : 1.) Machinam non satis esse sensibilem ; 2.) Per consequens, exiguas caloris mutationes, praesertim in aere, aut plane non aut oppido tarde significare ; 3.) Spiritum primo quidem in tubo satis velociter, quo altius vero haeret, eo segnius ascendere ; 4.) Immo haud raro, quum certum quandam altitudinis gradam attigerit, aucto satis postmodum calore, immotum pendere ; 5.) Et e contrario vehementi licet frigore, non adeo profunde, vt decebat, descendere ; 6.) Tandemque post aliquot annorum vsum, successiue

ue

ue insensibiliorem, & quasi ad negoria sua negligentiore fieri, & pigritiae, si ita loqui fas est, cuidam adsuefcere, donec omnis machina plane reddatur inepra, nihilque porro valeat.

§. III.

Indigitata vitia, quorum saltem potiora recensuimus, si penitus perpendantur, *causam* eorum tam in *vini spiritu*, tam in *modo componendi* machinam, latitare obseruamus, & consequenter rationem defectuum 1. aut in *fluido* quod calor mouet; 2. aut in *spatio*, in quo mouetur esse quaerendam, patet.

§. IV.

Primus igitur & *secundus* defectus (§. II. 1. 2.) solum ex *spiritu*, *tertius*, *quartus*, & *quintus*, [§. II. 3. 4. 5.] ex *spatio*, ejusque constitutione, & *sex-
tus* (§. II. 5.) demum haud raro ex *utroque* deriuandus est.

§. V.

Palmarium vero *spiritus* vitium merito habetur si non satis tenuis, aut leuis est, & ideo a calore neque sufficientur, neque satis velociter expandi, & rarefieri potest; ex quo sequitur, vt sic extremum sensibilitatis gradum non adeptus sit, & inde exiguas caloris aut frigoris mutationes aut plane non, aut nimis tarde, & segniter monstrer. En primi & secundi morbi (§. II. 1. 2.) sufficientem rationem,

§ VL

§. VI.

Est autem *Vini spiritus* eo *lenior*, eoque *tenuior* quo *purior*, id est, quo *paucioribus* partibus *alienis*, aut *heterogeneis* inficitur.

§. VII.

Partes *heterogeneae*, spiritus volatilitatem quasi figentes, rarefactionem, & consequenter amplioris spatii occupationem impediētes, quibus communiter inficitur (§. VI.) sunt: 1. nimii *phlegmatis* praesentia; 2. *aeris* intra porulos, vel interstitia partium constituentium latitantis bullulae; 3. demum *atomi* quidam aggregati certo quodam colore, flauo, rubro &c. [§. 1.] eundem *tingentes*, qui eo magis rarefactionem impediunt, quo specificè grauiores sunt spiritu.

§. VIII.

Ex his necessario sequitur: vt 1. *Spiritus vini*, quo fortior, id est, quo adcuratior dephlegmatus, aut vt Chemici loquuntur, quo magis rectificatus est, aut ad alcohol accedit, eo *aptior* ad thermometra conficienda deprehendatur.

§. IX.

2) Quo *pauciores aeris bullulas* intra se occultat, eo melius nostro fini inferuiat.

SCHOLION.

Has bullulas, vel particulas aereas haud parum ad spiritus rarefactionem conferre, credi quidem posset, quippe quod calor aerem facillime & ultra modum extenuat & rarefacit, sed probe considerandum est, licet id suo modo verum sit, vtrum haec

Tab.I.ad Spec.VII.et VIII.

Spec VII
Obs. IV.

Fig. I.

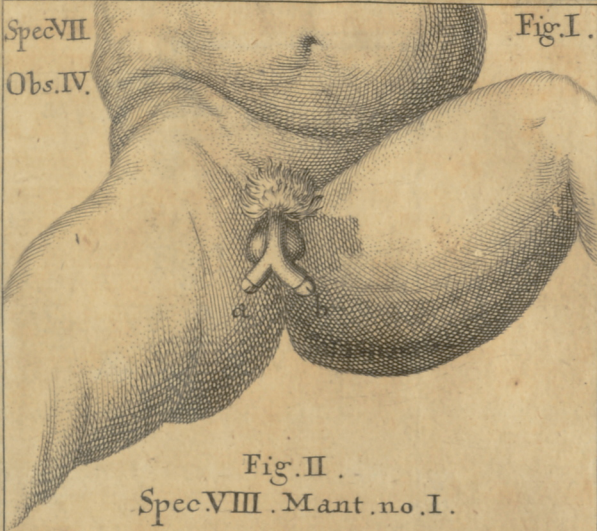
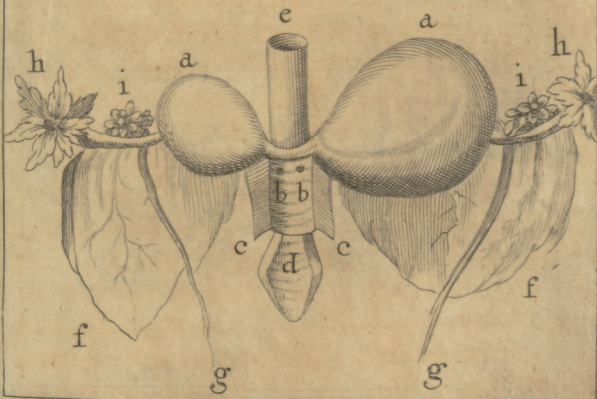
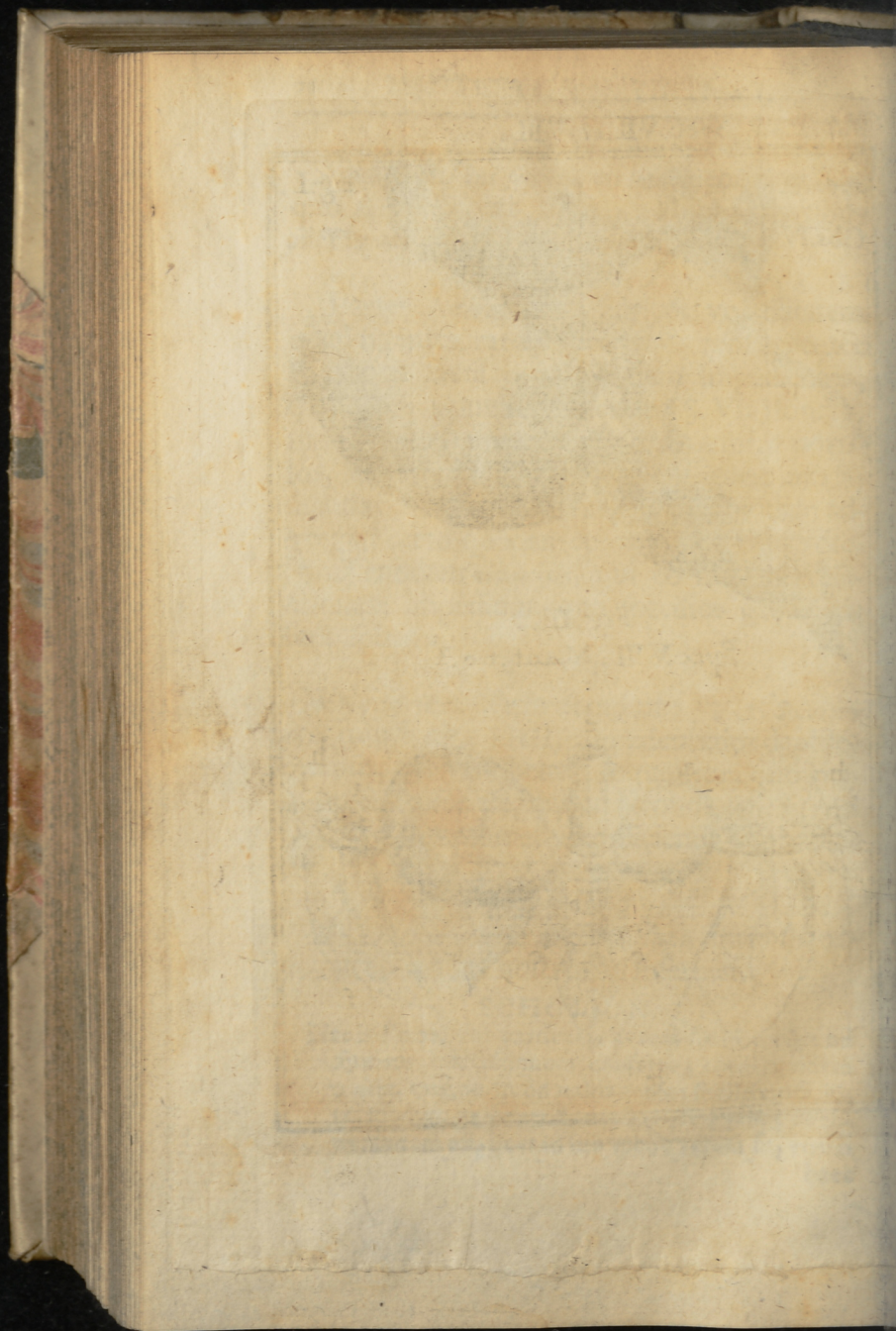

Fig. II.
Spec. VIII. Mant. no. I.

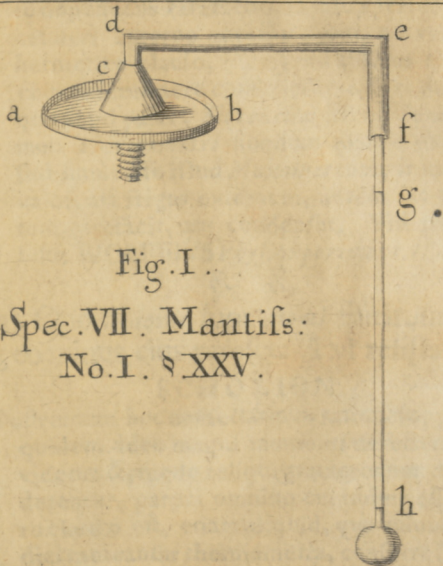
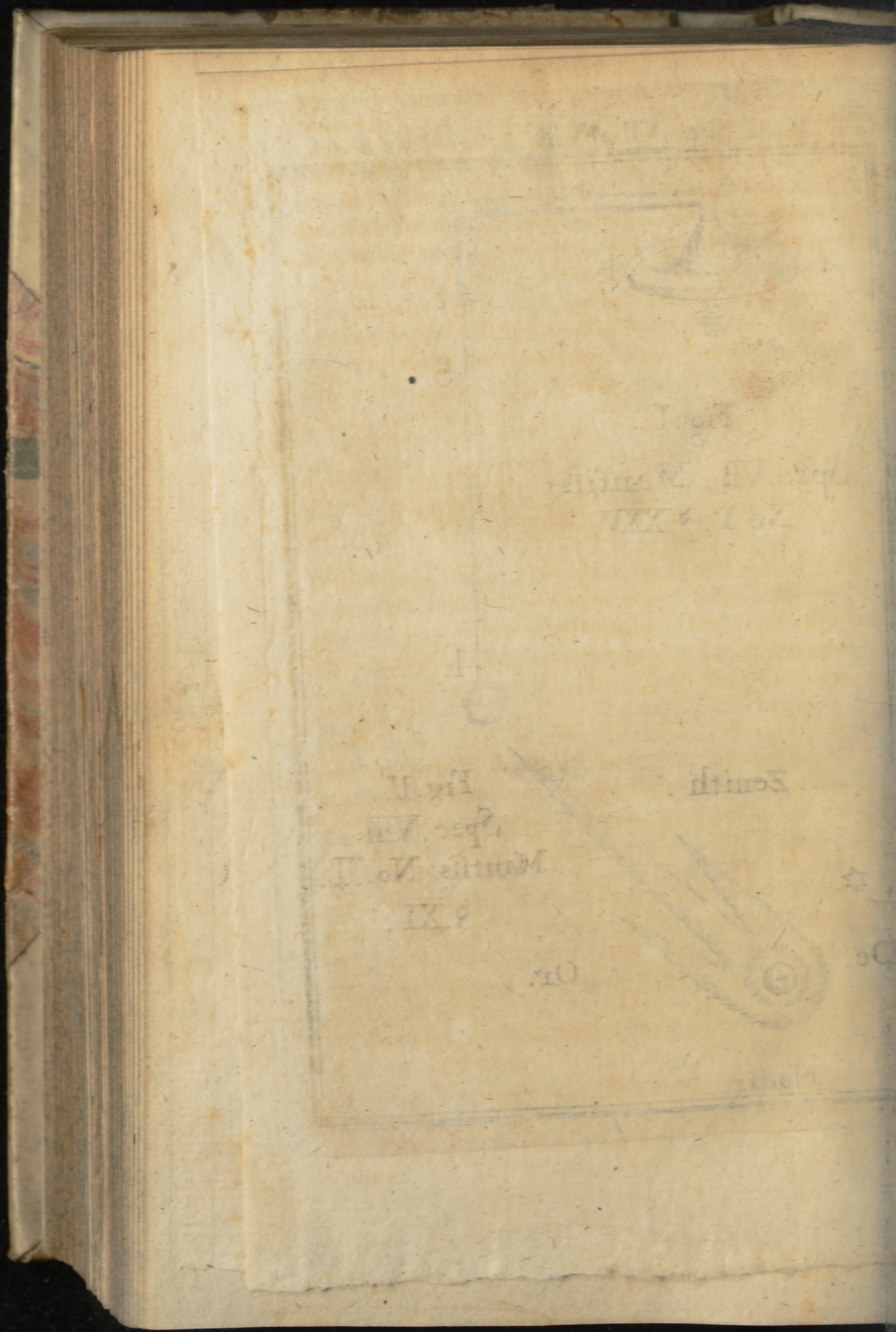

Fig. I.

Spec. VII. Mantifs:
No. I. §. XXV.

Fig. II.
Spec. VIII.
Mantifs. No. II.
§. XI.

haec spiritus ab aere intra eius interstitia contento dependens rarefactio, in vase aperto, vbi scilicet aeri externo accessus patet, an vero in vase hermetice clauso, (§. 1.) vbi nullum est spirituum cum externo aere commercium, fieri debeat? Ex quo simul patet, *Florentino illi instrumento nomen Thermometri* nondum exacte competere, sed simul esse illud *Manometrum*, in quo nempe calor, aut frigus externum, aerem intus contentum rarefacit, aut condensat. Vid pluribus Illustr. WOLFFIUS *Phys. experiment. II. cap. IV. V.*

§. X.

3) Quo *leuiores* sunt atomi spiritum tingentes, eo minus eius rarefrendi vi resistent.

SCHOLIION.

Postremum hoc confectarium, ratione oppositi, non quidem adeo magni momenti defectum excitare videtur, & modo reliqui grauiores non deprehenderentur, parum omnino curandum esset. Si vero clarum est, etiam aliquid, quo minus adcurata dici mereantur thermometra, conferre (§. VII. 3.) sequitur vt & aliquam postulet considerationem, imprimis quum, experientia teste, spiritus rube-dine, flauedine, aut alia tinctura imbutus, successu temporis pallefcatur, & particulas aliquas, vel sub pulueris, vel mucilaginis forma, ad fundum phiolae praecipitet, aut parietibus vitri adglutinet. Rationem huius phaenomeni reddit Chemia partim, partim Hydrostatica. Quando autem spiritus, ex Illustr. WOLFFII Consilio, *Phys. Exper. II. §. 72.* cum Venere siue cupro, & sale ammoniaco Colore coeruleo tingitur, consequens est, vt partes vel corpora ipso specificè longe grauiora admisceantur, & ideo vi rarefactionem eius impediendi, eo maiori praedita sint. (§. VII. 3.) Lubens adhuc taceo, vini spiritum eo pauciores eiusmodi metallicas particulas in poros suos aut inter-

interstitia recipere, & sic eo minus tingi, quo magis est dephlegmatus (*Per principia Chem.*) Color enim iste sapphirinus, licet oculis gratissimus, saltem adscititius, nec spiritui adeo unitus est, ut cum eo quasi corpus homogenum constituat, sed adgregatum tantum, prout ex destillatione adparet, ubi spiritus omnis coloris expers, aquae limpi dissimae ad instar, alembicum iterum transit, relicta in cucurbitae fundo tinctura venerea,

§. XI.

Spatium phiolæ, nempe interior cavitas instrumenti thermometrici, intra quod spiritus mouetur, (§. III. 2.) quatenus tale, nulla defectuum causa existit, sed exigua aeris portio in eodem contenta, qui aer, spiritus intubulo adscensum, elatere suo, & quidem eo fortius quo altius iam penetravit humor, impedit. Et posito, quod omnis etiam aer, ex phiola expellatur, antequam hermetice clauditur, successu tamen temporis, qui in spiritus porulis latet, per externi caloris actionem, & quasi digestionem, euaporabit, spatium superius tubuli vacuum implebit, & per consequens spirituosi liquoris adscensui, pariter deinde impedimento erit. Imo si etiam, quod forte obiici possit, spiritui sese insinualet iterum, satis est, quod hoc modo ad tempus saltem vitiosum redderet thermometrum. Non aliter scilicet aer in spiritu latitans, eius compressionem sufficientem impedit. Ex his simul sumtis, tertii, quarti, & quinti defectus ratio (§. 2. 3. 4. 5.) dilucide adparet.

§. XII.

§. XII.

Quando igitur Spiritus non satis levis (§. V.) sed aere grauidus, (§. VII. 2.) aut particulis heterogeneis, specificè praesertim grauioribus, imbutus, (§. VII. 3.) & spatium in quo sese mouere debet, ab aere non sufficienter purgatum est, (§. XI.) ratio sexti defectus, [§. II. 6.] cur nempe thermometra successu temporis languescant, clarissime patet.

§. XIII.

Inde sequitur loci thermometri simplicis, nobis in vsu esse *Manometrum* ei combinatum, (§. VIII. *Schol.*) & ideo emendationem esse necessariam.

§. XIV.

Recensiti defectus, [§. II.] non aliter ac in morbo, signa iudicantia exhibent, modumque quasi digito monstrant, quibus conditionibus thermometrum *absque Manometro* simul combinato (§. XIII.) construi posset. Praetensã vero *Emendatio* fundatur sequentibus postulatis. Si 1.] spiritum ad eo tenuem leuemque, quantum possibile, redderemus, eique consequenter extremum potentiae sese expandendi & rare faciendi gradum conciliaremus; 2.] omnem aërem in eius porulis occultatum, expelleremus; 3.] & eum denique eius modi colore tingere-mus qui quasi cum spiritu in corpus homogeneum, abiret id est, adeo arcte cum eo combinaretur, vt non adgregatum, sed vere mixtum efficeret; 4.] spatium porro, in quo motus ex-

Spec. VII.

F

pana

pansius fieri debet, ab omni aere plane vacuum redderetur. Quae si fiant, dubium non est, quin exactissimum, & ab omni parte absolutum haberemus thermometerum.

§. XV.

Primum & tertium indicatum, (§. XIV. I. 3.) vt pharasi medica nunc vtar, ex *Chemica* penus *secundum & quartum* ex *mathematica* maxime depromitur.

§. XVI.

Fontibus sic remediorum detectis (§. XV.) ipsa methodus medendi, siue *adplicandi* haec media *modus*, nunc explicandus restat, vt sine intento potiri liceat.

§. XVII.

Sit igitur *Problema primum*:

Spiritus Vini a d extremum leuicatis gradum perducere

1) Recipiarur Spiritus Vini vel frumenti communis, satis bona quantitas, quae placet;

2) Defiletur (†) per alembicum in balneo arenae, & quidem a) lento igue (*) b) exalta cucurbita; (††)

3) Labor iste, quem rectificationem Chemici vocant, aliquoties ac tam diu reperatur, donec in verum Alcohol mutatus fit Spiritus, ita vt guttula eius, alte ex vasculo effusa, terram cadendo non attingat, sed in auras euolet. (**). Q. E. F.

SCHOLION.

(†) Si cuidam eruditorum haec vocabula, artis chemicae technica ignota sint, nec intelligat, quid destil-

destillare, quid alembicus, balneum, cucurbita, alcohol &c. significant, is *Chemiā nostrā Part. I. Cap. I. §. IX. pag. 14. Cap. II. §. XL seqq. pag. 90.* aliosque huius farinae libellos, praesertim SOMMERHOFFII *Lexic. Pharmaceut. & RVLAND. Lexic. Alchem. his vocibus* adeat, aut si ipse quis processum elaborare nesciat, nec requisitis necessariis instructus sit, eundem chemico cuidam diligenti, vel pharmacopoeo committat.

(*) Si nimis vehementi & quasi praecipiti calore pellatur spiritus, rectificatio quidem citatior procedit, at simul maior phlegmatis copia adscendit, per consequens eo saepius reitendus erit labor, & sic tempus, labor ipse, impensae aliquoties sine fructu perduntur, quibus tamen festinata diligentia parcere volebamus.

(†) Quo altior est cucurbita, eo paucioribus opus est rectificationibus. Nam simplex destillatio ex alta cucurbita instituta, magis rectificatum dat spiritum, quam fere duplex in humili peracta. Ratio patet: Spiritus enim specificè leuior, & per consequens volatilior est phlegmate, hinc illud mediocri calore non tam alte, ut is, pellitur, unde spiritus per destillationem, etiam tantum una vice ex alta cucurbita institutam, purior & leuior colligitur, quam in humili cucurbita duabus rectificationibus.

(**) Haec probatio non eget demonstratione, aliae, verbi causa, pulveris pyrii accensio, hic non sufficiunt. Omnium optima alcoholisati spiritus probatio, per Hydrostaticam instituitur, quando nempe post singulas rectificationes, cubi metallici in spiritum immissi pondus exploratur, reperta nempe inter ultimam & penultimam destillationem, ponderis imminuti parua vel nulla differentia, spiritum in alcohol iam mutatum esse, & nostro sui optime inservire credas. Si vero spiritum

adeo rectificatum posceres, ut omni careret aquositate, vix fluidum continuum, sed semivaporosum potius, & ideo parui hoc loco usus te recepturum scias. Tres vel quatuor rectificationes, ea quam commendauimus sedulitate & encheiribus institutae, omnem absoluent paginam spiritumque satis purum, nostrae intentioni haud ineptum efficiunt.

§. XVIII.

Problema secundum:

Spiritum tingere:

1) Recipiatur Radix *Pimpinellae nigrae* officinarum, quam etiam *coeruleam* vocant, ad libram Spiritus circiter vnciae duae vel tres, concisa grosso modo spiritui immittatur, & per aliquot dies maceretur; (*)

2) Peracta maceratione instituaturs more consueto destillatio, (§. XVII.) qua Spiritus, iucundo sane spectaculo, tinctus colore gratissime *saphirino*, vel *coeruleo* alembicum transgredietur; (†)

3) Si autem spiritui destillando, radicem *pimpinellae coeruleae*, & anaticam partem *Roris folis* quantum satis est (§. XVIII. 1.) infundas, liquor stillatitius effluet colore gratissimo *marino* vel *viridi* tinctus; (**)

4) Si vero siccatam herbam *Roris folis*, iuxta quantitate (§. XVIII. 1.) in Spiritum infundas, & post aliqualem macerationem, instituas destillationem, liquor prodibit *coloris aurei*. (††) Q. E. F.

SCHOLION.

(*) Parum inter est, si radix dicta autem primam aut postre-

postremam rectificationem spiritui addatur, eoque maceretur, quia effectum semper producit eundem. Si vero dicendum quod res est, ego autor suasorque sum, ut primo statim super radicem rectificetur spiritus, ante secundam vero rectificationem ad huc semel cum noua radice, eadem quantitate (aut si iam satis tinctus adpareat, dimidia tantum, ne nimis obscure coeruleus euadat) infundatur, demum tertia aut quarta vice absque vilo additamento per se rectificatio instituetur ita enim spiritus erit sufficienter colore imbutus, & si quae ipsi adhaereant partes heterogeneae, postremis destillationibus omnino separabuntur.

(†) Pauce sanice, praeter hanc radicem, vegetabilia huc vsque Chemicis inuotuerunt, quae vini spiritum aliquo colore infectum super alembicum ducunt Conf. ELSHOLTZII *Destillator curios.* imprimis *Cap. XIII. pag. 48. seq.* Reliquas enim tincturas, quasi fucum quendam peregrinum, ex cucurbita destillatus, post se relinquit, & semper omnem respuens colorem, aquae ad instar limpidus alembicum transcendit.

(**) Hoc experimentum ELSHOLTZIO etiam debemus qui illud in *Destillator. curios. Cap. XIII. Exper. V. pag. 21.* describit.

(††) Vid. ELSHOLTZ *Lib. cit. cap. XII. Exper. II. pag. 46.*

§. XIX.

Quia Spiritus Vini, omnia corpora eundem tingentia, inter rectificationem per alembicum, dimittit; (*per Experientiam*) sequitur ut sint specificè grauiora spiritu, consequentur ut cum eo mixtum constituent inepta, sed adgregatum tantum sistant; (§. X. *Schol.*) si

F 3

vero

vero tinctura (vere talis non fucus) eandem fere grauitatem specificam cum eo habeat, & respectu formae internae eidem sit similis, consequens est: vt ad *compositionem* (*) cum spiritu sit apta, alembicum ideo transcendat, & difficulter, aut plane numquam se ab eo separari patiarur. (†) Talis igitur noster est Spiritus, quocum tinctura corpus quasi constituit homogenium, & per consequens ille est, qui defectibus recensitis (§. VII. 1. 3.) non laborat, & ideo conditioni primae ac tertiae [§. XIV. 1. 3.] satisfacit. Q. E. D.

SCHOLION.

- (*) Quidam Chemici inter *Vnionem, Mixtionem, Compositionem, Decompositionem, Superdecompositionem, & Adgregationem* adcurate distinguunt. Conf. praeter BECCHERI *Physic. subter.* STAHLII *Chem. JVNCKERVM Consp. Chem. Tab. IV. V. IX. & X. & nostram etiam Chemiam, Part. I. Cap. III. §. LI. pag. 122. seq.* Cunctae vero nil aliud sunt nisi variae corporum, aut vnus aut diuersae naturae ac qualitatum, cum aliis corporibus combinationes caeque vel arctiores & intimiores, vel minus tales, & fundamentum agnoscunt minimarum partium constituentium figuram determinatam, mobilitatem, motum, ac grauitatem specificam.
- (†) Exempla huius rei satis superque praebet Chemia. Vnde patet spiritum vini nihil magis adpetere, quam oleosa, vel sulphurea, & cum nullo arctius combinari quam cum iisdem, ita ut nonnisi singulari quadam encheirisi ab eorum commercio iterum liber reddatur. vid. Excell. TEICHMAYERI *Institut. Chem. Part. II. Cap. III. pag. §1.* Haec combinatio vel *compositio* eo firmitior

mior fit, quo leuiores & tenuiores particulae oleosae per reiteratam rectificationem, & sic spiritui magis magisque similes euadunt. Hinc admodum credibile videtur, quod Pimpinellae coeruleae radix, oleum quoddam aethereum, spiritui vini admodum analogum in se contineat, quid vero illud sit, quo coeruleam ex eo tincturam spiritui imprimit, difficile dictu est. Florum Chamomillae romanae oleum aethereum, etiam coeruleo praeditum colore, alembicum quidem transit, sed spiritum tamen eadem tinctura non imbuit, vt exinde parum lucis phaenomeno nostro adfundatur.

§. XX.

Problema tertium:

Spiritum vini, ab omni, intra poros delitescente aere, liberare.

Ponatur sufficiens spiritus nostri rectificatissimi, (§. XVII.) caerulei, aut alio quodam colore imbuti (§. XVIII.) quantitas, quae nempe ad phiolam thermometri iuste replendam satis est, in vasculo vitreo amplioris orificiū, sub campanam *Antliae pneumaticae*, (†) & tam diu embolus ex agitetur, donec omnis *aer* ex spiritu sit expulsus, (*) cuius signum est remittens Spiritus ebullitio. Q. E. F.

SCHOLIION.

(†) Hic praesupponimus, labores ad huius problematis solutionem facientes, operatori esse omnino notos, eique vsum *Antliae* familiarem, quae de causa nihil aliud praeter id monemus, quod nempe non nimis festinanter procedatur, sed vasculum, licet spiritus non amplius etulliat, & vesiculas eructet, per aliquod temporis spatium

F 4

adhuc

adhuc in vacuo relinquatur, ac aliquoties adhuc embolus agitetur. Eximiam huius cautelae utilitatem variis in locis monstravit Illustr. WOLFFIUS. *Physic. Exper. Tom. I.*

(*) Longe felicior faciliorque procederet aeris expansio, si spiritus in vasculo inter exantlandum cum ratabulo quodam interdum agigaretur, praefertim circa operationis finem, ubi ebullitio cessare incipit. Quomodo vero campana constituta esse debeat, sub quo eiusmodi agitatio fieri possit, tanquam notum praesupponimus, & lectores interim ad VALENTINI *Museum Museor. WOLFFII Phys. Exper. Tom. I.* TEICHMAYERI *Physic. Experim.* BOYLEVM aliosque, qui figuris eiusmodi campanas expresserunt, ablegamus.

§. XXI.

In reddendis huius problematis (§. XX.) rationibus omnino nullum nobis faceffemus negotium, quum praeter alios magni nominis Physicos, easdem ex principiis Aerometricis fluentes, Illustr. WOLFFIUS copiosis desuper institutis experimentis, in *Phys. Exper. Tom. I.* recensitis, ad amussim demonstraverit, atque reddiderit.

§. XXII.

Problema quartum ;

Thermometrum construere, in quo spatium spiritus adscensui & descensui destinatum [§. III. 2.] ita constitutum est, ut nulli maculae defectui [§. XI.] occasionem subministret.

1.) Recipiatur phiola vitrea, (†) prout communiter ad thermometra adhibetur, (§. I.) cuius

ius tubus vel collum ad minimum quatuor pedes sit longum. Ratio huius longitudinis mox adparebit ;

2.) Impleatur tanta spiritus nostri rectificatissimi, (§. XVI.) tincti, (§. XVIII.) & ab omni latente aere liberati, [§. XX.] copia (*) quantita ad plenariam globuli, & tubuli ad vnius tantum vel duorum digitorum ascendentem repletionem, necessaria habetur;

3.) Phiola deinde Antliae pneumaticae, eodem, quem in sequentibus mox trademus, modo adplicetur, & omnis in tubo spiritui incumbens aer euocetur ;

4.] In hoc statu Antliae videlicet arcte connexa, phiola, hermetice claudatur, in tubo nempe, circatrium propemodum pedum altitudinem. (†) Q. E. F.

SCHOLION.

(†) Consultius adhuc esset, si phiolae venter vel globus, figuram non exacte globosam, sed potius sphaeroideam, aut lenticularem referret, ita scilicet ut v. gr. ductus per aequatorem diameter, tertia parte breuior esset eo per polos. Sicco tamen pede hic non praetereundum est, quod ventre, qua descripsimus forma, conflato, etiam tubuli interna capacitas augustior, quam consueto more, esse debeat, quia spiritus rarefactio, etiam si ita incalescat, ut parum ab ebullitione distet, ultra decimam tertiam spatii antea occupati partem, vix ascendat, Conf. Illustr. WOLFFII, *Phys. Experim. Tom. II. §. 60.* Rationes tam figurae ventris Sphaeroideae & lenticularis, quam proportionis inter globi seu ventris, & tubuli seu col-

colli diametros, reddit idem WOLFFIUS, *Lib. cit.*

(*) Methodus, spiritum in eiusmodi angustioris colli phiolam infundendi, satis nota est, & omnium facillime, ope parui siphonis, [durch ein klein Stechsubrechen] aut in eius defectu, per phiolae incalescentiam, & hinc deriuatam aeris expulsiōnem, peragitur.

[††] Melius est, quando altitudo tubuli, ubi sigillatur, tres pedes excedit, quam deficit, & quidem ex hac ratione, quia spiritus nostro more praeparatus multo leuior est communi, omni que insuper ab aere intus latitante liber, ac per consequens longe facilius rarefactionem patitur; accedit porro spatium ab omni aere, alias elatere suo spiritus adscensum remorante, vacuum; ut adeo spiritus noster altius adsurgat, quam communis, & consequenter, longior tubus aptior sit breuiori.

§. XXIII.

Quum igitur primarius thermometrorum defectus in eo consistat, ut non sola sint thermometra, sed simul etiam Manometra, [§. XIII.] Conf. Illustr. WOLFF. Physic. Experiment. Tom. II. §. 57. 58. 65. 66. 67. & ideo tam spiritus (§. V.) quam spatium in quo mouetur [§. XI.] in culpa sint; Nos vero sufficientem monstrauerimus emendationis modum; (§. XIV.) Nec possibilis dari possit ratio, quare thermometri juxta propositas encheirises, & caute las minus succederet constructio: consequens est, ut *Thermometrum nostra methodo*, iuxta quarti problematis praesertim leges paratum [§. XXII.] ab omnibus defectibus, quibus hucusque

que

que laboravit, sit liberum, & emendatum, hinc longe adcuratius, longeque citius communi, caloris ac frigoris gradus indiget Q. E. D.

§. XXIV.

Problema quintum;

Thermometrum Antliae sic adplicare, ut aer spiritui in tubo incumbens expelli, ipseque tubus in hoc statu hermetice sigillari possit.

1.) Imponatur Antliae pneumaticae disco, campana seu conus metallicus parvus detruncatus, cui arte connexus sit tubus metallicus bis ad angulum rectum reflexus, ut figura addita (conf. Tab. I. Fig. II. hujus specim.) monstrat;

2.) Huius tubi extremitati seu alteri orificio, immittatur thermometri spiritu vini nostro jam repleti (§. XXII. 2.) tubi vitrei extremitas, eaque luto quodam sapientiae coloris vehementiam facile ferente [*] adeo firmetur, ut nullus aeri pateat aditus;

3.) Luto deinde exficcato, exerceatur Antlia, & omnis euacuetur aer tam intra conum siue campanam, quam in thermometri cono connexo tubulo resistans (†) omni qua fieri potuit cura. Quod prius erat.

4.) Aere diligenter exantlato, tubas thermometri vitreus circa trium pedum altitudinem more nostro alibi jam exposito, [**] vel paulo altius demum claudatur. Quod erat postremus.

Ita thermometrum ex nostra mente vitis omnibus carens paratum est.

SCHO.

SCHOLION.

- (*) Quum hermetica sigillatio non aliter, nisi fatis vehementi flamme calore absoluatur, & peragatur; & thermometrum ipsi Antliae adplicatum, vt intus ab omni aere vacuum maneat, sigillandum fit, ratio huius cautelae cuilibet in oculos incurrit. Lutum enim si nimis molle, vt Chemiei am n̄t loqui, idest in calore non fatis constans esset, & deliquesceret, prout omnia, expice, resina, vno verbo, sulphureis corporibus, calore liquari solitis, confecta; aeris sub conum aut campanam ingressum, non impediret, ac per consequens laborem inanem & frustraneum. Accedit, quod quum calor in corpore quodam calefacto magis versus superiora, quam inferiora moneatur, Illust. WOLFFIUS *Phys. Experimental. Tom. II. §. 125.* & orae insuper extremitas lutata vix pedem vnum super locum sigillandum eleuata, (§. XXII. 1.) & consequenter vehementi caloris vi exposita fit; vel ex eo etiam capite lutum maxime durum fixumque, ignem eludens requiratur. Istud quod in *Chemia nostra*, ex calce viua, farina triticea, albumine oui &c. paratum *Part. I. Cap. II. §. XLIV. pag. 106. seq.* describitur, aut aliud ex calce viua, & recenti caseo confectum, in lapideam fere per torturam ignis duritiem abiens, huc maxime quadrare videntur.
- (†) Quod ad hanc operationem adinet, vt notam praesupponimus, nihilque, nisi quod iam semel monuimus [§. XXII. 3.] hic etiam obseruari volumus.
- (**) Sigillatio commodius sane fieri nequit, quam a nobis *Chem. Part. I. Cap. II. §. XLV. pag. 108. seq.* descripto more, (a) vt adeo nihil moneamus, praeter id, quod omnis eo dirigatur cura, vt parietes tubi.
- (a) Quum peculiare hermetis sigillum adplicandi encheirises, non vbique obuias, & huc maxime fa-

tubi vitrei arctissime ad se inuicem accedant nulloque aeri externo foramen, quam angustum etiam sit, relinquatur.

§. XXV.

Vt omnia quae postremum requirit problema [§. XXIV.] clariora reddantur, penitusque intelligi possint, figuram addimus, [Tab. I. huius spec. Fig. II.] cuius haec est explicatio.

- a. b. Discus Anliae pneumaticae metallicus;
- c. i. Campana, siue conus metallicus de truncatus, disco impositus;
- d. e. f. Tubus cono contiguus metallicus bis reflexus;
- f. Orificium vel extremitas tubi metallici cui immissa superior thermometri, siue violae vitreae pars, luto sapientiae firmiter adglutinatur;

g. h.

cientes Cl. AVTOR in citato opusculo exhibeat, id autem lingua vernacula exaratum sit, in exterorum gratiam, locum huc pertinentem latius donatum curauimus inferendum. Recipiatur, inquit, Olla culinaria terrea, eiusque interior planum perforetur, ut phiolae collum facillae transeat, olla huic inuerso more positae, imponatur scutella, vel paruulum vasculum latum terreum, pariter in fundo perforatum. Jam phiolae collum per ollae ac scutellae foramina, sibi inuicem parallela mittatur, venterque phiolae in olla occultetur. Impositis deinde scutellae, paucula cineris prius quantitate repletae, viuis carbonibus, eminus primo, ut vitrum pededentim calorem ferre discat, paulo post propius ignem ad mouendum candeat & euadat molle ac flexile. Arepta demum, forcipe prius excalesceta, collum phiolae arcte ad se inuicem comprimatur, compressi, aucto ad ultimum gradum igne, particula forcipe abscindatur. Ignis deinde successiue remoueatur ut phiola lento gradu iterum refrigescat. COLLECTORES.

- g. h. Ipsum thermometrum;
 g. Locus trium circiter, pedum altitudine a glo-
 bo phiolae distans, vbi sigillatio administran-
 da erit;
 h. Spiritus noster tinctus, ad vnus vel alterius
 digiti mensuram, tubum, praeter globi caui-
 tatem, replens.

§. XXVI.

Caeterum cuilibet erudito, hoc problema fa-
 luenticam in haerere dexteritatem, nulli dubita-
 mus, vt thermometrum, tam aeris exant laudi,
 quam hermetice sigillandi gratia, Antliae adpli-
 catum, durante operatione in comodo situ veti-
 neat, & ita firmet ne forte inter ipsam operatio-
 nem frangatur. Supponi potest ventri, vel in po-
 minento vel scamno, quiescenti, sertum strami-
 neum, quo minus tractionis periculum subear.
 Id etiam dicendum est de sigillatione. (§. XXIV.
 4.) Olla cum scutella [§. XXIV. a.] tripodi impo-
 nantur, vt scutella locum [§. XXV. g.] propemo-
 dum attingat. Ingenium inueniendi facilitate
 praeditum, & vsus, hac etiam in parte enchei-
 rifes facile subministrant, & artificem, aut ma-
 gistrum faciunt.

§. XXVII

Problema sextum;

Graduum Caloris & frigoris scalam construere; ()*

i.] Immittatur venter thermometri in va-
 sculum aqua frigida plenum, cui glacies, nitrum
 uc sal ammoniacum iusta proportione admi-
 scentur. Ill, WOLFF, *Physic. Experiment. Tom. II.*

& s.

Et §. 17. BOERHAVE *Clem. Chem. Tom. I. Part. II. de igne pag. m. 143. seq. (†)*

2.] Quo factò, notetur punctum, ad quod spiritus a frigore compressus fuit; (**)

3.] Postea thermometri venter manu calida foueatur, (††) aut in vasculum cinere calido repletum imittatur, cui deinde ad huc carbo candens vnus vel alter supponatur, [***] & post aliquam moram, facta prius humidi spirituosi rarefactione, punctum summae altitudinis iterum notetur;

4.] Spatium inter infimum & supremum punctum notatum (§. *prae f.* 2. 3.) in certa iterum spatiola, quae gradus dicunt, distinguatur. Q. E. F.

SCHOLIION.

[*] Haec res, licet admodum nota, paruique artificii esse videatur, eo tamen laborat vitio, vt graduum diuisio, non consultis antea experimentis, & neque postremo rarefactionis & ascensus, neque condensationis & descensus puncto determinato, sed fortuito & voluntario conatu communiter perficiatur, quare etiam quantum potest, emendanda debet.

(†) Tantum frigus hac mixtura, & consequenter arte excitare potest, testante BOERHAAVIO *loc. cit.* quantum nunquam, etiam urgente hiemis hyeme, sua sponte oritur. Mirum omnino videtur, frigus artificiosum, naturali intensus aquam in glaciem non vertere, cum longe remissiori naturali concreseat. Sed haec huius loci non sunt. Interim ex hoc experimento adparet, quod thermometrum nostrum, aeris frigiditatem,

quanta

quam vel athmosphæra in nostris regionibus concipere possit, adcuratissime determinet.

(**) Inde ratio adparet, cur tubus ad vnus vel alterius digiti altitudinem Spiritu simul sit implendus, quia, hoc intermisso, Spiritus sese intra globulum reciperet, antequam etiam frigus fatis intentum, obseruaretur.

(††) BOERHAAVE egregiis experimentis *Clem. Chem. Tom. I. Part. II. de igne pag. m. 170.* demonstrauit, quod si aer, ad eundem tantum cum sanguine nostro caloris gradum perueniret nemo mortalium in tanta athmosphærae incallescencia viuere possit. Aer ergo, sicut etiam vrente, imo ne sub æquatore quidem in ipsa torrida Zona, non aequè ut sanguis noster in statu naturali, incalescit, per consequens admota manu tam alte Spiritus pellitur, quam nunquam ab aere etiam calidissimo nos ambiente fieri solet. Si porro accedat ipse ignis, sequitur ut Spiritus ad extremum raritatis gradum (§. XXII. †) cogi possit, & inde thermometrum nostrum ad curatissimum amplique vsus euadat.

(***) Autor suaorque sum, ut illud tentamen, omni qua fieri potest, circumspectione suscipiatur, ne Spiritus leuissimus, (§. XVII.) nimium imo ad ebullitionem excalescens, thermometrum rumpat Chemici haud raro damnosæ eiusque effectus experiuntur, quid nempe valeat inclusus Spiritus quid ferre recuset. Facile namque coctionis & limitis excedentis expansionis initium, in nostro Spiritu, ab omni latente intra poros eius aere liberato (§. XX.) obseruari nequit.

(†††) Ipsa scala non ad lubitum, sed certam notamque mensuram, pedem videlicet Geometricum, Rhinlandicum, Parisinum &c. determinari & diuidi posset, ut Spiritus altitudo per digitos, scrupulos

105

los aut lineas exprimeretur. Hoc enim pacto, quilibet clariorem atque magis distinctam caloris aut frigoris gradus ideam indigitata Spiritus altitudine, sibi formaret. Imo obseruationes Thermometricae, variis in locis, cum machinis ex nostra mente constructis institutae, adcuratius & facilius, inter se comparare liceret, praesertim si singulis obseruationibus instrumenti descriptio, quoad scilicet eius magnitudinem, & diametrorum tam ventris quam colli differentiam, & inter se proportionem, atque Spiritus grauitatem specificam &c. praemitteretur.

§. XXVIII.

Istae sunt, quas oculis TVIS, EXCELLENTISSIME GOELICKI! totiusque eruditi orbis, dignas censui *meditationes*; Indica, ea quae decet libertate, & si quae minus recte posita obserues, corrige, dele, aut emendare non grauaré. Theoretica namque sunt, & problematicae tantum conscripta, quia id nondum contigit otii & occasionis, vt quae mente saltem concepi, in praxin & vsum perducere potuissem, aut quae possibilia nunc tantum haberentur, experientia comprobarem. Fiet autem id prima sese mihi offerente occasione, nec, quomodo successerit tentamen, tacebo, aut, quae experimenta cum endato thermometro instituta sunt, publico subtraham.

TANTVM.

Num. II.

D. JOHANNIS CHRISTOPHO-
RI MVELLERI,

Medici Margliffensis Lufati,

Epistola

AD SATYRARVM COLLECTORES
conscripta*De ligno Indiae Occidentalis,*

GALGAG dicto.

Magna certe animi voluptate in *Silesiae No-
uis litterariis* vestram, VIRI PRAE-
STANTIMI atque clarissimi *Epistolam inuitato-
riam* ad Medicos patriae vestrae directam, per-
spexi, qua propositum & conatum vestrum
laude dignum ad incrementum artis salutaris,
Physicae, Anatomiae, Chemiae, Pharmaciae,
Chirurgiae, Botanicae, & quidquid ad Medi-
cinae nostrae ambitum pertinet, vberius decla-
raftis. Propositum enim vestrum id intendit,
obseruata & annotata Medicorum, quorum pa-
tria vel domicilium, Doctissimorum virorum
ac rerum naturalium Amatorum fertilissima
Silesia est, sub nomine *Medicorum Silesiacorum*
SATYRAE, Ephemeridum more, luci publicae
reddere. Cum vero in *secundo Satyrarum Ve-
strarum Specimine*, Epistolam Dni. L. BENJA-
MIN SCHICHTI, Medici Gorlicentis fami-
geratissimi, atque felicissimi, extra Silesiae limi-
tes in Lusatia nostra, Silesiae vicina, natam, a
VO.

VOBIS non solum beneuole acceptam, perlegi, sed etiam in *adjecta adnotatione*, inuitationem uestram humanitatis plenam ad reliquos vicinarum provinciarum Medicos, quod symbola sua *Satyris* uestris conferre velint simui notauit: Qua de re non deesse volui, *Lignum* quoddam *Indiae Occidentalis*, plurimis ad huc ignotum in *Satyris* uestris eruditissimis, praesenti epistola orbi erudito medicoque notam reddere.

Ligni huius exotici Nomen est GALGAG, & haud ita pridem a quodam arti Chirurgiae dedito, iam vero in India Occidentali mercaturae operam nauante, qui KVNDIUS appellatur, primum vt scio in Germaniam, & quidem in Lusatiam nostram allatum qui fratri suo uterino D. HEILIO Icto Doctissimo, & supremae Praefecturae Budissinae Causarum patrono celeberrimo, Sciphum cum operculo ex eodem tornari curauit. Cum autem, iam nominatus Dn. HEILIVS nuperrime Margliffam nostram inuiferet, inter alia huius ligni exotici mentionem fecit. Verum enim vero cum Libros Itinerarios, atque Materiae Medicae scriptores post ea evoluerem, & nihil de hoc ligno inuenire potuerim, ad Praelaudatum Dn. HEILIVM litteras exaravi, & vberiore historiam botanicam & medicam ab eo petii, qui vero de meo desiderio me parum certiore reddere potuit. Id autem quod expiscari licuit, circiter sequentibus constat, quippe quod fra-

ter eius, nempe KVNDIVS Mercaturae causa ad Indos occidentales classe Gallica iamiam profectus erat. Sat durum est lignum GALGAG coloris ex spadiceo viridescens, cornu quasi aliquod ad spectu referens, quoad medicum usum, adhiberi solet in Lue venerea, ut qui nefando hoc morbo inquinati sunt, potum in fundant in eiusmodi Scyphum, ex hoc ligno effectum torno, qui vero Scyphus nigricantem acquirit colorem, non aliter ac si acri tinctura coloris abri esset imbutus, er siehet wie schwarz gebeizet aus. Rasura huius Ligni eiusdem ad luem veneream est usus, more decocti lignorum, & celior aegrorum absoluitur curatio qui decocto, quam sola infusione utuntur. Rasurae GALGAG particula, quam mihi laudatus HEILIVS, literis suis humanissimis iunctam, simul transmisit, ex parte conuenit cum rasura ligni Guaiaci, in eo vero differt, quod Guaiaci Ligni scobs sit pallidiori praedita colore. Haec sunt quae vobis, VIRI CLARISSIMI de hoc Ligno communicare volui potuique. Summum quod omnes Veneramur Numen conamina vestra secundet, & ad maius artis salutaris incrementum, nec non boni publici usum dirigat. Vos vero conatibus meis porro fauete. Dabam Marglissae in superiori Lusatia. VI. Non. Octobr. cl. lcccxxxvii.

NVM.

NVM. III.

Vita
ADAMI CHRISTIANI THE-
BESII (*)

Philos. & Med. D. Practici Hirschbergenfis,
atque Monasterii in Thermis Physici,
Acad. Nat. Curiosor. Collegae.

Ex Monumento

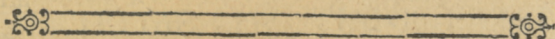
quod

Lubens & iugens

Ex Summa erga Socerum Pietate

consecrauit

M. JEREMIAS KETZLER,
Eccl. Ceruimont. A. C. Diaconus.

D. O. M. S.

Vere Christianos, non sola Christiani nomi-
nis professione gloriantes, non composito
G 3 ad

(*) Hunc tam propter artis medici non apud vicinos tantum, sed & secandi peritiam, apud Exteros etiam Celeberrimum VIRVM, exsplendida THEBESIORVM Familia, multorum magni nominis praesertim ab eruditione ducti, virorum, parta per Theologiae, Juris & Medicinae scientiam fama illustri, ortum ducere, *genealogica tabula* nitide demonstrat, quam Adm. Reu. & Doctiss. Dn. SCHARFFIVS, Theologus, inter eruditissimos omnino locum merens, & *Suidni-gensium* ad S. S. Trinitatis aedem Primarius Pastor, GE-

ad sanctimoniam vultu, non ficto, simulatoque de diuinis rebus sermone, non inani probitatis specie, verae pietatis virtutem negantes, sed constanti in Christum fide, eius sub vexillo pugnantes, Christo non mundo placere gloriosum ratos, quo Deo cariores, eo vbique locorum rariores deprehendens, candidi fucique expertis animi *Viator*, ne illorum propter paucitatem animo concidas, Saxum hoc petitoris tui erigendi causa erectum, intuere, & nisi saxeus es, iustis planctibus prosequere iacturam *Viri* irreparabilem, cum singulari doctrina verae pietatis studium, dum in uiuis esset, iungere soliti. Tegit enim cineres, non memoriam, Insignis *Hirschbergensium* Medici, an²

GEORGII THEBESII *Annalibus Lignicensibus* germanico idiomate exaratis, operi omni laude maiori, diu ab Historiophilis patriae desiderato, & *Fauoria* demum Ao. 1733. in *Fol. cum Fig.* edito, pag. 23. *Prolegom.* inseruit. vnde patet praeter Patrem eius M. ADAMVM LVDOVICVM, Auum fuisse eidem ADAMVM, Archidiaconum Petro-Paulinum apud Lignicenses, *Proauum* M. ADAMVM Pastorem Petro-Paulinum Eodem loco; *Abauum* PETRVM Saganensem Pastorem Seiffendorffensem; *Atauum* ADAMVM Pastorem Runiswaldensem in Sorau & post exilium toleratum Herzogwaldensem in ducatu Saganensi; *Tritauum* demum JOHANNEM ex Can. Sagan Pastorem Latnicensem in ducatu Crof-nensi, raro sane exemplo, per duo saecula, tot majores non interrupta serie Theologos. COLLECTORES.

antiquae *Thebesiorum* stirpis splendore, Doctrinae praestantia, vitae integritate conspicui ADAMI CHRISTIANI THEBESII, re, non tantum nomine Christiani. Hunc *Sandewalda* in ducatu *Wolaniensi* sita, die XII. Januarii, A. O. R. MDCLXXXVI. in solatium optimorum parentum *Patris M. ADAMI LUDOVICI THEBESII*, Admodum Reuerendi *Militzschensium*, *Sandewaldensium*, inde Anno MDCLXXXVII. *Lignicensium* praeconis, apud hos quidem templi D. D. Petro-Paulini, absolutis vtriusque Diaconatus gradibus, *Pastoris Primarii* vigilantissimi, *Consistorii Regii* dignissimi *Adessoris*, coniunctarum *Scholarum* amplissimi *Praesidis*, Theologiae meritorum multitudine clarissimi; *Matris EVAE ROSINAE* natae *HERTELIAE*, *CHRISTIANI HERTELII*, *ICI*, *Senatoris*, atque *Aedilis* apud *Goldbergenses* solertissimi *Filiae*, feminae omnibus sui sexus virtutibus ornatisimae, orbi exhibebat. Parentum de dato sibi diuinitus filio laetissimorum, Adamum se genuisse non nesciorum, vigilantia, vt in gremio Christianae Ecclesiae natus, renasceretur Christianus, veraeque mortalium vitae visi Christo infereretur, sacro fonte lauandum curabat. *Goldberga* ab Anno MDCLXXXVII. in aedibus materni, cui curae cordique erat, aui vere patris, laudati *HERTELII*, ad dignam vere christiano vitam, non sine magna omnium spe, vltra se-

ptennium instituebat, primisque literarum elementis non leuiter tinctum sub anni M. D. CXC. finem *Lignicio* reddebat, quod optimi hunc parentis, optimaeque indolis filium in florente ibidem *Schola*, dexterrimis iuuentae moderatoribus FRIDERICO RA VBBA-CHIO, MARTINO SIGISMUNDO JOHNNIO, fidelissimo imprimis BAL-THASARO HERTWIGIO Prorectore vsum, ingenio docili, industria vertinaci, morum modestia omnibus se probantem, ad altiora Scholarum subsellia idoneum iudicans, Anno MD CC. celebri apud *Wratislaviensis* Gymnasio *Elisabetano*, & in hac Praestantissimis doctrina fideque magistris, MARTINO HANCKIO Reçtori, GÖTTLOB KRANTZIO, non sine magno literati orbis luctu haud ita pridem defuncto, GODOFREDO POHLIO, Professoribus perficiendam tradebat, tum vero literis, quibus ad humanitatem informamur, egregie imbutum, Athenae Christianae, Doctrinarum in Misnia domicilium *Lipsia*, Anno MDCCIV. Mense Aprili ad altiora ducebat, vbi *Philosophiae* partibus ex ore Celeber. GODOFREDI OLEARII haustis, *Hygeae* operam nauaturus, peritissimos artis Medicae Podalirios, JOHANNEM BOHNIVM, AVGVST. QVIRIN. RIVINVM, JOH. CHRISTOPH. SCHAMBERGIVM, POLIC. GOTTL. SCHACHERVM,
 CHRI-

CHRISTIAN. LUDOVIC. WELSCHIVM,
 Humani Corporis ſtructuram & ſectionem,
 Morborum genera, cauſas, incrementa, ſym-
 ptomata, remedia, herbarumque vires mon-
 ſtrantes, in publicis priuatique ſcholis auide
 adibat, attentius audiebat vberriſſimoque erudi-
 tionis theſauro ſibi comparato, & *Dreſda*, mo-
 rum elegantiae ſchola, perluftrata, notabili ob
 Suecorum in Saxoniam irruptionem Anno
 MDCCVI ad *Halenſium* Muſarum caſtra trans-
 greſſus, celeberrimorum ductu Medicorum,
 GEORGII ERNEſTI STALII, & FRIDE-
 RI HOFFMANNI ſtudiorum curſum ſtrenue
 perfequebatur vt *Ipſe Anatomiam* non ſine o-
 mnium plauſu *doceret*. Virtutis autem tendentis
 plus ultra igniculis accenſus, vt patrios aliquan-
 do Lares eo doctior ſalutaret, *Exteras* etiam
nationes viſitare, Doctoremque virorum per-
 ſici praeceptis, vti conſiliis, frui colloquiis, e re
 ſua eſſe iudicans, Anno MDCCVII. ad nitidiſ-
 ſimarum artium magiſtrum *Belgium* conceſſit,
 & *Lugduni*, quam ſagax corporis humani, prae-
 cipue *Cordis* investigatur fuerit, *publico* decla-
 raturus *Specimini*, *Differtationem* inauguracionem
De circulo ſanguinis in corde doctiſſimam, *inuen-*
tique noui ergo celebratiſſimam, Ao. MCCCIX.
 in medium protulit, [†] applaudenteque in-
 G 5 cly.

(†) Editione nos vtimur noua correctiori, qua *Lugduni* &
Batauor. ex officina JOHANN ARNOLD LAN-
 GE.

clyſa Facultate Medica, *ſummus* in medicina *hono-*
nores, doctiſſimorumque medicorum *Ingdun-*
enſ. Ultraiect. Franeckeran, Amſtelodamenſium,
 facilem aditum aeſtimabilemque beneuolen-
 tiam, inſigni *humanitate*, pariter ac *eruditione*
 conſequutus, non otioſus, ſed curioſus rerum
 ſpectator, quicquid in maius doctrinae incre-
 mentum facere videbatur, ſedulo obſeruauit.
 Eodem vero MDCCIIIX. Anno moeſtiſſimis,
 de optimi & immortaliter meriti Patris morte
 literis, inſictum piæ Matris MDCXCIX. die X.
 April praemiſſae obitu vulnus vehementiſſime
 refricantibus, *in patriam reuocatus*, opera ſua
Hirſchbergae mancipata fideliter non minus
 quam feliciter *Medicam* hic *Praxin* exercuit, ma-
 gnus naturae miniſter, artis *Poeoniae* magiſter
 doctrinae gloria excellentiſſimus in inuenien-
 diſ applicandiſque remediis prudentiſſimus.
 Hinc inſignibus animi donis, Creatoris honori
 aegrotorum valetudini, aut recuperandae, aut
 corroborandae vnice conſecratis, quamuis can-
 delae inſtar aliis inſeruiendo ipſe conſumere-
 tur, ſemper ad medendum paratus, plerumque
 felix, cunctis conſilio, multis dante Deo auxilio
 profuit. Tantam in noſtra vrbe apud omnes
 exi-

GERACK 1716, in 8vo Chart. Auguſt. cum fig. HO-
 VII. de Circul. Humor. in oculis opacuſculo addita
 prodiit, Conf. Excell. HEISTERI orac. de Incre-
 ment. Anatom. Sacc. XVIII. pag. m, 51. COLLE-
 CTORES.

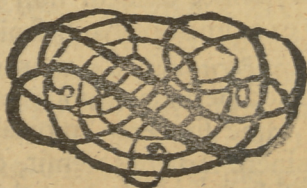
existimationem, tantam in erudito orbe famam adeptus, vt communibus suffragiis duplici honoris accessione meritisimo officeretur, Anno MDCCXV. S. R. I. Leopold. Caroline NATURAE CURIOSORUM ACADEMIAE, socii longe grauisŒmi dignitate, quam, curiosis obseruationibus *Ephemerides* Academiae au-
 gendo, numquam non tueri contendit; Anno MDCCXIV. arduo *Physicatus* munere a splendidissimo *Hirschberg.* senatu obtento, quod superata omnium spe, rite, grauiterque ornauit. Quanto iudicio, & dexteritatis fideique studio *Templi Aug. Conf. additi,* constitutus eiusdem Anno MDCCXIV. *curator* curam habuerit, cordatiores memori mente agnoscunt, fatentur, praedicant. AccesŒit in THEBESIO nostro, singularis plane modestio qua mirabiles sui amores sibi conciliare didicerat, fuit enim sine austeritate *grauis,* sine leuitate *humans,* sine adulatione *superiorum obseruantissimus,* sine ostentationis studio erga pauperes *beneficus,* quam beneficentiam Deus benefactorum memor, omnigena felicitate compensauit. Fuit enim coeleŒti gratia *maritus,* suauiŒsima vitae focia, JOHANNA REGINA, virgine animi, corporisque dotibus ornatisŒsima, Nobilissimi Domini GODOFREDI GLAFEY, viri apud Hirschbergenses spectatisŒsimi, *Negotiatoris* celeberrimi, Mercatorum *Senioris* amplisŒsimi, Collegii Ecclesiastici primarii *Antistitis*

zis meritisimi, & Nobilissimae REGINAE,
 natae BAVMGARTIAE, lectissima *Filia* in
 thorum accepta, quae Ipsum semper coniu-
 gali fide, & amore exhilaravit, nunquam ipsi
 cum Ao. MDCC XVIII. Die 5. Augusti e vita
 discederet, affixit: Felix *Pater*, a coniuge cha-
 rissima, post mortem desideratissima susce-
 ptis I. filia, IV. filiis, JOHANNAREGINA,
 materni nominis particeps, maternarum vir-
 tutum aemula, Ao. MDCCXII. Die XXI. Febr.
 nata, M. JEREMIAE KETZELRO, Diacono
 Ecclesiae A. C. addictae Ao. MDCCXXXIX.
 Die XVI. Nouembr. collocata: ADAMO
 GODOFREDO, Ao. MDCCXIV. die XXX.
 April in lucem edito, in luce nunc academica
 Lipsiae strenuo Studii Theol. cultore, patriae
 desideriiis, propinquorum votis, amicorum
 omnibus satisfacturo: ADAMO CHRIS-
 TIANO, Ao. MDCCXVI. die 5. Mart. or-
 bem salutante, Ao. MDCCXVIII. die XXVII.
 Julii eidem valedicente; JOHANNES EH-
 RENFRIDO & ADAMO CHRISTIA-
 NO genuinis, Ao. MDCCXVII. die 6. Dec.
 natis, hoc ad beatas sedes Ao. MDCCXVIII.
 die 6. Aug. providentissimo patri praeuio, illo
 paternum studium laudabiliter amplexo; fe-
 lix *Auus*, II a filia neptibus, JOHANNA RE-
 GINA, CHRISTIANA DOROTHEA, hac
 tamen salutato vix mundo, coepi reddita, dum
 in viuis esset, exhilaratus, illa & nepote CA-
 RO-

ROLO IEREMIA Ao. demum MDCC^o
XXXIII. die 15. Iunii nato superstitibus. Inter
omnes tamen felicitates, hac imprimis, se esse
vere Christianum gauisus, Christum non in
se tantum, sed etiam corde gestauit, contem-
tisque soli quisquiliis, soli Christo viuere in
pretio habuit, & cum vincere christianorum
sit, Christi virtute felix victor euasit: Vicit
enim Christianus noster inuictum Deum assi-
duis precibus, quae victoria vis gratissima est,
se ipsum quotidiano contra carnem conflictu,
mundum heroica constantique fide, inimicos
composita mansuetudine, calamitates christia-
na patientia, donec tandem non fero, quod
ipsi omnes ex animo optabant, senio, sed fasti-
li *Pleuritidis & Peripneumoniae* morbo correpto,
corporis, haud perinde animi robur proster-
neretur. Hinc supremo mortalium hosti,
quem imminere Adamus sensit, christianam
in Christo fiduciam collocans obuam intre-
pido vultu Christianus iuit, & corde ad coe-
lestes sedes erecto, ardentissimis precibus, fir-
missima fide, saluari viatico, optime praepa-
ratus, inter moestissimos liberorum, Reue-
rendi fratris, Propinquorum planctus Anno
MDCCXXXII. die X. Nouembr. circa horam
nocturnam XI. ex calamitoso mortalitatis di-
uersorio, ad beatum aeternitatis domicilium,
laetus in Christo transiit christianus, XLVI.
tantum Annis, X. Mensibus vitae integerrimæ
exa

exactis, veris vere christianorum gaudiis aeternum inter coelites fruiturus. Conspexisti Viator vere christianum, firma christum fide constanter amplexum, christi vestigia studiose secutum variis aerumnis in christo corroboratum, nunc abiet paria tandem praemia reportaturus, hoc salutare monitum *TIBI* dictum puta, viuit christo, moritur in Christo vere christianus.

TANTUM!

IN-

I N D E X.

- Obs. I. Anno 1738. & 1739. Wratislauiæ
demortuorum Index. pag. 4.
- II. L. Benjamin Schichtii, Gorli-
cens. Adfectus oculorum singularis. 9.
- III. D. Godofr. Henr. Burghardi,
Wratisl. Cataracta grysea, exter-
tiana Febre, per corticem Chi-
nae suppressa, ortum ducens. 19.
- IV. D. Gottlieb Oelsneri, Wratisl.
vir circa glandem penis bifurcatus
cum bubone benigno. 26.
- V. D. Godofr. Guilelmi Mulleri,
Olaiens. Steatoma ob loci & con-
tentorum raritatem mirandum. 31.
- VI. Eiusdem : Fungus cadaueroso
suo foetore totum coemiteri ad-
mosphaeram inquinans. 37.
- VII. Noctambulus. 40.
- VIII. Insolentiores medicamentorum
formulae. 47.
- IX. Dolores haemorrhoidales & ne-
phritici, ab incongruo Elixirii
Proprietatis Paracelsi vsu, vehe-
mentissimi. 54.
- X. D. Gothofr. Henrici Burgharti
Wratisl. Erysipelas vesiculosus
sum post haemorrhagiam Vteri. 62.
- MAN:

MANTISSA.

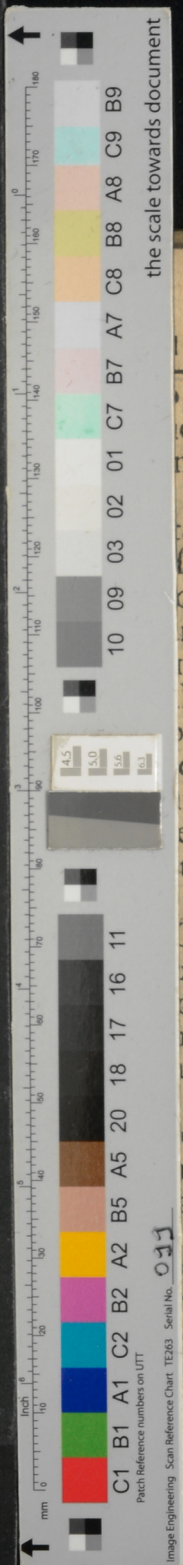
- Num. I. Eiusdem Dissertatio Epistolaris,
ad Excell. D. Andr. Ottomar.
Goelickium, Meditationes de
Thermometrorum emendatione
continens. 70.
- II. D. Joh. Christoph. Mülleri Epi-
stola ad collectores: De ligno
Indiae occidentalis Galgag. 98.
- III. Vita B. D. Adami Christiani
Thebesii, Medici & Physici
Hirschbergensis Acad. Nat. Cur-
ios. Socii. 101.

F I N I S.

f. 5. p. 103. dff. 5.
p. 103. dff. 3.
p. 95. dff. 3.
p. 103. dff. 7.
p. 103. dff. 1.
p. 128. f. 1.
p. 110. f. 1. dff. 2.
p. 162. f. 11.

the scale towards document

noſtri ſolaris ſyſtema-
te, vno verbo, planetae,
m ſtellam fixam, tan-
vagantes, & propter
tae ſuae, ſiue illa circu-
ſue parabolica fit, per-
oſtrum ſyſtema aduena-
m extendentes & ſic in
m venientes, moxque
li, ſub quo cernuntur
parbatos, vel caudatos
deeffe ipſi videntur ar-
m eandem haud plane
entia, modo ex obser-
t, Cometam ſupra Sa-

OLION.

xplicando Cometarum
omenis maximam par-
nam hypotheſin adopta-
quod de mutatione cor-
in Cometam, & deſtru-
er Cometam dicit, non
n inuenerit. Curioſum
aetermittendum, quod
Sinopſ. Cometic. habet,
tentiae robur aliquod
. Nam Cometarum
dos, vbi ſcilicet eorum
orbitae telluris inter-
ſecat,